

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління
Кафедра обліку, аудиту та оподаткування

ДИПЛОМНА РОБОТА

Магістр
Освітній рівень

Галузь знань 07 Управління і адміністрування

Спеціальність 071 Облік і оподаткування

На тему Інтегрована звітність в системі обліку та адміністрування
іноваційного потенціалу на прикладі ТДВ «Хмельницькзалізбетон»,
м.Хмельницький

Шифр ДРОО. 16029.01.02.00

Виконала: студентка 2 курсу група ОАм-18-1_____Н.В.Бура

Підпис Ініціали, прізвище

Керівник _____Л.В.Скоробогата

Підпис, дата Ініціали, прізвище

До захисту допускаю

Зав. кафедри обліку,

аудиту та оподаткування

_____2021

_____Л.В.Скоробогата

Підпис

Хмельницький, 2021

Зміст

Вступ.....	3
1 Концептуальні та прикладні аспекти інтегрованої звітності в системі обліку та адміністрування інноваційного потенціалу підприємства	8
1.1 Інтегрована звітність в системі інформаційного адміністрування інноваційного потенціалу	8
1.2 Побудова концептуального формату інтегрованої звітності інноваційного профіля	17
2 Об'єкти інтегрованої звітності та повнота їх відображення в контексті адміністрування інноваційного потенціалу ТДВ «Хмельницькзалізобетон»	27
2.1 Капітал як індикативний показник інноваційного потенціалу в категоріях інтегрованої звітності	27
2.2 Оцінювання інноваційного потенціалу та методика підготовки інформації в інтегрованій звітності щодо інтелектуального, соціально-репутаційного та людського капіталу.....	43
3. Удосконалення системи обліку та адміністрування інноваційного потенціалу за умов верифікації процедур генерування інтегрованої звітності	53
3.1 Моделювання інтегрованої облікової політики в контексті формування елементів інтегрованої звітності.....	53
3.2 Розвиток стратегічного компоненту формування інтегрованої звітності як інструменту ідентифікації ризиків	59
Висновки	68
Перелік джерел посилання	72

Вступ

Економічні кризи ХХІ ст. є основними причинами вдосконалення діючого співдіяння між користувачами обліково-звітної інформації та суб'єктами господарювання. Виникнення криз національного масштабу та на окремому підприємстві зв'язано з незрілістю облікової системи, що виявляється: неспроможністю узабезпечити поширення інформації про всі складові капіталу у звітності; у відсутності відображати загрози та ризики, що формуються у діяльності організацій; в діючій розрізненості корпоративної звітності, що не надає єдиного уявлення про спроможність підприємства формувати цінність для себе та для груп економічного впливу на протязі тривалого часу. Дані проблеми стимулюють пошук нових спрямувань розвитку моделей звітування для покращення прозорості, поліпшення методології бухгалтерського обліку та забезпечення вимог, що зростають користувачів, повноти й релевантності обліково-звітної інформації. За умов інформаціології та глобалізації всіх користувачів обліково-звітної інформації зацікавлюють цілі сталого розвитку як необхідної частини бізнесу, що розраховується нефінансовими показниками і покриває формування інтегрованої звітності.

Початком розвитку інтегрованої звітності є зростання інституціональної теорії та збільшення інституційних інвесторів, робота яких на ґрунтуються руху України до Європейського Союзу, принципах соціально-відповідального інвестування, поширення міжнародної співпраці у рішенні проблем екологічної безпеки; зростання вимог до оприлюднення фінансової звітності фондовими біржами в країнах світу тощо. В Україні дана проблема стандартизації термінології звітності набула особливої актуальності після затвердження Наказом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 «Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020»», що включає вектор розвитку, безпеки, гордості, відповідальності. Невідкладне завдання досягнення векторів сталого розвитку підсилюється євроінтеграційним курсом України, адже, здійснення положень Директив ЄС стосовно розкриття диверсифікованої і нефінансової інформації зобов'язує сучасних підприємств розкриття нефінансових

показників в звітах і вбезпечити їх аудиторської перевірки. Зважаючи, що інформаційний вплив сьогодення на суспільство, державу, громадянина є більш ефективнішим, ніж економічний, політичний, військовий, тому інформація стає суттєвою, імплементація звітності дозволяє компаніям почати підготовку звітності з нефінансовими індикаторами, присвятити більше уваги політиці викриття соціо-еколого-економічних складових капіталу у звітності, орієнтованого у напрямі безпеки, гордості, розвитку, відповідальності, збільшити інвестиційну привабливість бізнесу.

Задум інтегрованої звітності новий тому у організацій з'являються проблеми в її просуванні, основною – термінологічна. Основні труднощі виникають при заповненні екологічної та соціальної структурних елементів звітності, при формуванні понять «соціально-репутаційний», «природний», «інтелектуальний» та «людський» капітали й розділення їх та складових, що мають з'являтися в розрізі кожного з них. Проблемою впровадження інтегрованої звітності є недостатність вимог до її підготовки. Несумісність у формах інтегрованих звітів організацій ускладнюють зіставлення звітної інформації та визнання її достовірності. Також, суттєвим питанням є забезпечення врахування інтересів груп економічного впливу в одному звіті, а також важливість ідентифікації показників, які найкраще розкривають особливості діяльності організацій галузей економіки.

Методичні основи, практичні питання, теоретико-методологічні положення складання звітності сьогодні знаходяться на початковому етапі експерименту. Проблемні питання концептуальних основ інтегрованої звітності та постановка окремих її елементів відображаються в роботах таких вчених, як Т.В. Давидюк, О.П. Атамас, Д.О. Грицишен, П.Й. Атамас, О.В. Будько, І.В. Замула, В.В. Євдокимов, Т.І. Єфименко, О.А. Зоріна, І.В. Жиглей, Ю.А. Кузьмінський, В.М. Жук, К.В. Безверхий, Л.Г. Ловінська, Р.О. Костирко, О.А. Лаговська, М.А. Проданчук, Н.О. Лоханова та ін.

Актуальним залишається пошук шляхів запобігання збільшення рівня інформаційного шуму в звітах, покращення складу показників звітності, використання звіту як засобу здолання інформаційної асиметрії та збільшення

рівня задоволеності інвесторів. Частиною розробки нової концептуальної моделі руху потоків інформації в інтегрованій аналітичній системі в управлінні організацією вимагають посилення методологічні аспекти викриття необхідної інформації про людський, інтелектуальний, фінансовий, виробничий, соціально-репутаційний та природний капітали.

Рішення даних питань потребує удосконалення інституційних та організаційно- методологічних засад підготовки звітності та течій реформування обліково-звітної системи завданням яких є забезпечення соціо-еколого-економічної безпеки організацій за умов інтеграції України до ЄС, що й визначило вибір теми дослідження, його мету, завдання та структуру дипломної роботи.

Основною метою дослідження є розробка організаційно-методичних та теоретико- методологічних положень організація звітності з врахуванням інформаційних потреб стейкхолдерів, що зростають та за умов недосконалості уніфікованих підходів до вивчення її показників.

Для досягнення даної мети поставлено і вирішено основні завдання:

- опрацювати генезис звітності, концептуальною основою якої є Міжнародний стандарт інтегрованої звітності, та процес її імплементації в Україні;
- розвинути теоретико-методологічний апарат обліку через застосування сучасних підходів до формування звітності в Україні та світі;
- здійснити систематизацію правил та принципів формування інтегрованої звітності в контексті сучасної теорії обліку;
- провести критичний аналіз досвіду імплементації структури інтегрованої звітності в обліково-звітні системи вітчизняних та іноземних суб'єктів господарювання;
- поглибити методологічні засади та розробити практичні рекомендації щодо формування облікової політики підприємств, з урахуванням вимог інтегрованої звітності.

Об'єктом дослідження є процес формування інтегрованої звітності за результатами діяльності ТДВ "Хмельницькзалізобетон".

Предметом дослідження є організаційно-практичний та методологічні засади інструментарій формування інтегрованої звітності за результатами діяльності ТДВ "Хмельницькзадлізобетон".

Методологічним підґрунтям пізнання предмета та об'єкта дослідження є застосування наукових постулатів теорії системного розв'язання проблем функціонування та формування інтегрованих обліково-звітних систем на мікро- та макрорівнях управління. В процесі роботи над дипломною роботою використовувалися загальнонаукові методи: індукція, дедукція, аналіз, синтез, метод історичного й логічного дослідження, конкретизація, абстрагування.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у науковій перевірці методології та теоретичних гіпотез комплексного звіту, а також розкритті та визначенні його показників, а саме:

Висунути концептуальну основу для формування комплексної облікової політики, яка забезпечить додатковий простір для обміну інноваціями та інвестиціями, пов'язаними з формуванням та розробкою комплексної звітності, що дозволяє використовувати можливість стандартизації облікових процедур для виявлення стратегічних, загально важливої бухгалтерської інформації в усіх вимірах часу, через облікову політику, щоб дослідити її прийнятність та законність у діловому світі;

Організація та методика реалізації інноваційного проекту комплексного звіту базується на методі управління проектом PRINCE2, який використовується для формування: «Фундамент корпоративної філософії показників комплексного звіту» - звіт дизайнера як стандартний зміст комплексного звіту. «Інтегрований звіт показників уніфікований альбом». Це дає змогу сконструювати структуру та форму комплексного звіту, вивчити стандартизацію та ступінь стандартизації інформаційного потоку, охопити спільну взаємодію всіх учасників міжвідомчої робочої групи комплексного звіту;

На основі якісних та інтелектуальних методів оцінки стейкхолдерів за допомогою подвійного методу та людського методу соціального репутаційного

капіталу розроблено модель розкриття та оцінки інформації про нематеріальний капітал у звітах.

Уточнюючи поняття «комплексний звіт», удосконалюючи поняття та термінологію теорії бухгалтерського обліку, він відрізняється від існуючих, враховує вимоги економічних тенденцій та дозволяє налагодити процес збирання, злиття, узагальнення та аналіз кількісних і якісних показників Соціальне середовище та господарська, фінансово-господарська діяльність для формування регулярних комплексних звітів, які містять корисну інформацію про короткострокове, середньострокове та довгострокове створення вартості;

Набір принципів інтегрованої звітності — це ієрархічна система, яка використовує спрямованість і цілі трьох наборів принципів з урахуванням багатофункціональної спрямованості інтегрованої звітності: структури, організації та якості. Дотримання принципу комплексної звітності дозволить сформуванню системи ключових показників, що входять до комплексного звіту, та розробити спеціалізовані технології та методи для збору, обробки та передачі інформації про економічну, соціальну та екологічну діяльність до комплексного звіту жива праця, робочі матеріали та їх специфічні предмети;

Завдяки створенню єдиного порталу комплексної звітності українських підприємств і організацій функції подання, перевірки та оприлюднення комплексної звітності будуть інтегровані з системним керуванням, авторизацією користувачів, інформаційною систематизацією та консультаційною підтримкою. Співпраця України та країн-членів ЄС у розвитку інформаційного суспільства;

У схемі класифікації виробничого капіталу виділяються характеристики її елементів, описуються показники, які розкриваються у комплексному звіті з точки зору бізнес-моделі виробничих фондів та ефективності їх використання, що є основою для складання виробничого плану. Створюйте додану вартість з часом.

1 Концептуальні та прикладні аспекти інтегрованої звітності в системі обліку та адміністрування інноваційного потенціалу підприємства

1.1 Інтегрована звітність в системі інформаційного адміністрування інноваційного потенціалу

Недосконалість облікової системи зумовила на пошук новіших моделей звітування для забезпечення релевантності обліково-звітної інформації, прозорості, повноти, вимог користувачів, що зростають. Питання сталого розвитку цікавлять за сучасних умов глобалізації всіх користувачів обліково-звітної інформації як обов'язкової частини бізнесу, що вимірюються не фінансовими показниками, що забезпечуються складанням інтегрованої звітності.

Методичні основи, теоретико-методологічні засади та практичні питання розвитку звітності зараз знаходиться на початковому рівні дослідження практиками та науковцями.

На розвиток інтегрованої звітності вплинули поява інвесторів, чия діяльність побудована на принципах соціально-відповідального інвестування, підвищення вимог оприлюднення інформації про роботу підприємства фондовими біржами, вступу України до ЄС тощо. Окрім цього, формування звітності можливо лише за умови застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Дані удосконалення суспільно-економічних відносин посприяли тому, що звітність стає основною течією сьогодення.

Звітність повинна вдосконалюватись, оскільки необхідно відображати зміни самого бізнесу, в потребах користувачів, в інформаційних технологіях. Однак, використання та ідея розробки нової моделі звітності зовсім не нова. В періоди економічних революцій вказувати на недоліки використовуваної моделі фінансової звітності, оскільки не всіх користувачів вона може задовольняти, і закликати до розробки кардинально іншого підходу. Підтверджуючим фактом є те, що Міжнародні стандарти фінансової звітності вже затверджуються уже 30 років.

Початок зародження першої інтегрованої звітності було закладено в 1950-х роках. Звітність стала новою концепцією соціальної корпоративної відповідальності. Але перші інтегровані звіти сформовані лише в 2000-му році. Тому відлік починається з цього моменту. Це пояснюється тим, що офіційна публікація нової робочої версії Керівництва із звітності в розвиток питання сталого розвитку здійснилась в 2000 році.

Розвиток форм звітності, а також показників, що в ній наводяться тісно пов'язано з соціо-політичними умовами, що прямо впливають на діяльність суб'єктів господарювання, саме з нормативно-правовим регулюванням обліку, з змінами інтересів користувачів інформації. Також основним пріоритетом вдосконалення бухгалтерської звітності є регресивний та прогресивний розвиток середовища[53].

В Україні перший інтегрований звіт був сформований групою СистемКепиталМенеджмент в 2005 році. Однак, досліджуючи передумови виникнення звітності, можна побачити, що інтегровані звіти формувались в Україні, ще задовго до цієї події.

Будова складових інтегрованого звіту включає в себе вісім елементів: управління, ризики та можливості, огляд організації та зовнішнє середовище, перспективи на майбутнє, принципи підготовки та презентації, результати діяльності, бізнес-моделі, стратегія і розподіл ресурсів[40].

Головним недоліком впровадження інтегрованої звітності в облік України є відсутність зрозумілих вимог до її підготовки. Суттєві розбіжності форм різних звітів різних підприємств значно ускладнюють перевірку достовірності наведеної інформації та її порівнянність. Ще одним питанням є можливість врахування інтересів користувачів інформації в одному звіті та необхідно правильно визначати показники, які найбільш повно розкривають специфіку діяльності [35]. Провідні фахівці компанії «Ернст енд Янг Б.В.» вважають, що шляхом подолання проблеми підготовки звітності підприємствами є розробка уніфікованих підходів до розуміння сутності питань та забезпечення єдиної термінології[64].

Першим кроком для подолання труднощів, що несуть в собі наукове аргументування структури та наведених показників інтегрованої звітності, цілі сталого розвитку, як засобу їх досягнення, пропонується нормування понятійного апарату звітності. Рівень термінології можна назвати віддзеркаленням рівня досягнень наукового та технічного розвитку як окремої галузі наукових знань, так і країни в цілому. Основна проблема стандартизації термінології звітності в Україні стала після затвердження Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 «Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», що включає 4 вектори реалізації, які зображенні на рисунку 1.1 додатку А[53].

Для розробки термінологічного апарату визначення понять та звітності, дефініцій та термінів, що потребують роз'яснення та уточнення, необхідно дослідити нормативно-правові положення забезпечення звітності. Основним та єдиним нормативним документом, що регулює процедури інтегрованої звітності та організаційно-методологічні положення для формування звіту є Міжнародний стандарт інтегрованої звітності, що був прийнято в 2013 році Міжнародною радою з інтегрованої звітності. Форма інтегрованої звітності що в ньому описана складається з семи елементів та ґрунтується на семи провідних принципах.

Інтегрована звітність розглядається дослідниками звітності по цілям сталого розвитку як поєднання нефінансової та фінансової звітностей[55].

Деякі автори описують дану модель звітності як ту модель, що передбачає об'єднання традиційної звітності та не фінансової інформації нормативно затвердженої, в тому числі інформації, що, яка стосується цілей сталого розвитку та ставить за мету найбільш повне відображення чинників утворення вартості підприємства[35].

Підходи до визначення звітності, що концентрують увагу лише на об'єднанні елементів не фінансової та фінансової звітності значно звужують об'єкт дослідження. Найбільш поширений розгляд визначень інтегрованої звітності у працях професійних організацій та науковців, що досліджують особливості її формування, дозволяє виявити такі тенденції:

- Головним аспектом інтегрованої звітності деякі автори вважають відображення створення вартості у широкому сенсі, це В. Максимова, Р. Кузіна, всі інші звужують результат звітності до економічних аспектів[32];

- Не звертаючи уваги на розповсюджену асоціацію звітності цілей сталого розвитку та інтегрованої звітності, деякі автори включають дану ознаку при трактуванні даного поняття, а саме Р. Костирко, О. Кузьменко, М. Абросімова, Н. Малиновска, У. Роцектаєва[18].

Однак відмінність у поглядах виникає як наслідок помилкового асоціювання понять «інтегрований звіт» та «інтегрована звітність» та відсутності єдиної думки. Подолати наявні проблеми у теоретичному забезпеченні та пропрацювати дієвий термінологічний апарат в звітності цілей зі сталого розвитку зможе побудова ієрархії понять в відповідності з практикою онтологічного пізнання та об'єктивною реальністю, яка може існувати незалежно від нашого пізнання. Щодо об'єкту дослідження під ієрархією можна запропонувати зрозуміти структуровану сукупність оцінок, уявлень, поглядів, що визначають на меті розуміння інтегрованої звітності та місце окремих елементів(рис.1.2 додатку А).

Отже, інтегрована звітність є моделю подання інформації в звіті про сталий розвиток. В Україні розуміння про теоретико-методологічне забезпечення інтегрованої звітності заклали праці мислителів, що змогли стати основою нової національної моделі сталого розвитку (В. Шевчук, В. Вернадський, П. Саблук, В. Жук, М. Руденко та інші). Ці науковці, першими наголосили, що фундаментом сталого розвитку є єдність трьох компонентів - соціального та економічного розвитку, збереження сприятливого навколишнього середовища. Вони наголосили, що для вирішення важливих проблем людства потрібно вживати практичні заходи з утворення передумов рушійного переходу до засад сталого розвитку[55]. Відповідаючи про те чи може бухгалтерська наука внести внесок до ідей сталого розвитку треба погодитись з твердженням класика, про додану енергію земної кулі яка походить з бухгалтерської книги[48].

Перед бухгалтерським обліком ставлять завдання що потребує вирішення досить широкого спектру проблем: і в перерозподілі ресурсів національної економіки, і у забезпеченні соціальних параметрів, і в глобальній економіці на забезпечення економічної безпеки організацій на державному та корпоративному рівнях, суспільно-економічного розвитку, збереженні біологічного та природного потенціалу країни та іншому[55]. Тому для реалізації цих завдань потрібні не лише традиційні та фінансові показники, але й нефінансові показники компанії, які дають змогу суттєво змінити в кращу сторону якість облікової інформації, а також відобразити характеристики впливу навколишнього середовища, наглядового та соціального факторів. Розглядаючи склад специфічних елементів бухгалтерського обліку потрібно стверджувати, що інформація може створюватися в процесі, який забезпечить формування інтегрованих звітів за новою моделлю.

Розглядаючи нову модель звітності В. Жук, Т. Єфименко і Л. Ловінська, зосереджуються на тому, що «...вона повинна поєднувати фінансові результати та фактори еколого-соціального державного управління, а також має бути віддзеркаленням у інформаційному середовищі сталого розвитку, адже її визнає міжнародна спільнота новою ідеологією XXI століття. Варто виділити межі інформаційної бази інтегрованої звітності, яка дасть змогу перейти від системи фінансового капіталу до нової системи інклюзивного капіталу...»[27].

Перше поняття звітності надане в проєкті МСІЗ Комітетом з міжнародної інтегрованої звітності (ІІРС), згідно якого визначення – це є процесом, що призводить до подання підприємством відомостей, яке виявляється у випуску інтегрованого звіту протягом певного часу що стосується створення цінності[44]. На даний момент в МСІЗ дано значно розширене визначення інтегрованої звітності. Інтегрована звітність – це процес, що заснований на інтегрованому мислені, наслідком якого є створення періодичного інтегрованого звіту організації про формування вартості на протязі тривалого часу та пов'язуються з документами, що має відношення до аспектів створення вартості[40].

Саме тому, в даному стандарті інтегрована звітність пояснюється як процес, предмет - інтегрований звіт. Однак, з даного визначення, який наведеного в стандарті, не зрозуміло, пов'язані документи повинні бути в складі інтегрованого звіту.

В філософському словнику наведено визначення поняття інтеграція, яке означає сторону процесу розвитку, яка зв'язана з об'єднанням в одне ціле раніше різнорідних частин і елементів. Сьогодні даний термін набирає обороти як важливий крок в еволюції корпоративної звітності всього світу[54]. Тому важливим є те, щоб інформація з різних документів мала змогу знайти відображення в звіті та відповідно передбачити, що документ має бути один. Американський вчений Р.Р. Екклз на цьому наполягає та зазначає «...інтегрований звіт – це єдиний документ, який містить в собі фінансову та нефінансову інформацію про діяльність організації...» [14]. Р. Сімнетт та С. Адамс відмічають, що «...інтегрована звітність є новою парадигмою звітності, яка є цілісною, стратегічною, адаптивною, суттєвою і актуальною до різних часових вимірів» [9].

Під інтегрованою звітністю слід розуміти процес збору, консолідації узагальнення, аналізу якісних та кількісних показників, які характеризують фінансово-господарську та соціо-еколого-економічну діяльність підприємства, кінцевим результатом якого є створення вартості в коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі. Основним поняттям та завданням інтегрованої звітності є інтегрований звіт, завдання якого полягає у наданні інформаційної підтримки для вдосконалення діяльності підприємства за означеними напрямками та пошуку резервів сталого розвитку.

Міжнародним стандартом інтегрованої звітності, трактується визначення інтегрованого звіту як інформація про те, як стратегія виконання, управління та перспективи організації в зовнішньому середовищі ведуть до створення цінності на протязі коротко-, середньо- та довгострокового періодів[40]. В.А. Меліхов та Н.Н. Балашова визначають «...інтегрований звіт єдиним когерентно-уніфікованим документом, який відображає точну та істотну інформацію про систему управління на всіх рівнях, взаємопов'язані показники

в економічній, інноваційній, кадровій, соціальній і екологічній сферах діяльності, стратегію підприємства...» [11]. В Кодексі управління Кінга для Південної Африки(2009), інтегрований звіт є комплексним і цілісним представленням результатів діяльності підприємства в контексті забезпечення стійкості та її фінансів[5].

Економічною течією, що має процес формування інтегрованого звіту та вплив на інтегровану звітність є ризик-орієнтоване управління, що описують як динамічний, інтерактивний процес, який являє собою сукупність управлінських функцій: організування, мотивування, контролювання, регулювання та планування, з інтегрованими складовими управління ризиками та організовується з певною метою досягнення цілей організації[28]. При складанні інтегрованого звіту з постави ризик-орієнтованого управління, по-перше, укладачі повинні враховувати всі ризики, що впливають на збалансоване та стабільне функціонування підприємства, а по-друге, мають при розкритті показників звіту за різними розділами оцінювати ризик негативного сприйняття інформації користувачами, що може виникнути в результаті некоректності та неточності подачі інформації в звіті. Отже, показники, що наводяться в звіті мають бути підтвердженими та обґрунтованими.

Інтегрована звітність — це складна система, що вимагає постійної багатокритеріальної оцінки різних ситуацій та потребує інформації про них в інтегрованому звіті, а більш придатною для ходу створення складних систем є використання теорії систем, що використовує ізоморфізм (подібність) процесів на різних системах[3]. Вперше проект теорії систем був репрезентований світу науки в ХХ столітті та й зараз його приписують з роботами відомого австрійського вченого Людвіга фон Берталанфі. Під впливом теорії систем створюється узагальнюючий підхід до формування реакції системи обліку, як основа зрозумілої, об'єктивної та багатопрофільної інформації про минулу діяльність, а також про найбільші перспективи розвитку суб'єкта господарювання. Одночасно, визначених побажань до обсягу інтегрованого звіту не має. Звіт має бути сформований в стислій формі і бути зрозумілим не обізнаному користувачеві з питаннями бухгалтерського обліку. Однак, не

обізнаному з питаннями бухгалтерського обліку повинен бути налагоджений так, щоб оброблялася найактуальніша інформація, тому що вплив інформації на громадянина, державу, суспільство є значно ефективнішим, ніж політичний, економічний і навіть військовий.

Інформаційні потреби, що виникають в укладачів звітності та користувачів настільки об'ємні та багатопланові, що при надходженні інформації з підрозділів організації зводять до інформаційного хаосу. Тому за збір інформації від підрозділів організації необхідні відповідальні виконавці. Для цього хід передачі інформації необхідно автоматизувати та формалізувати. Механізм формування інтегрованої звітності має бути налаштований так, щоб необхідна інформація що генерується в різних підрозділах організації модифікувалася в єдину базу знань та єдину базу даних інтегрованої звітності, якомога зменшуючи інформаційну ентропію, а також відкинути непотрібні інформаційні дані.

Все вище сказане визначає склад інтегрованої звітності як корисних, достовірних та неупереджених відомостей про фінансово-господарську діяльність підприємства, соціо-екологічну відповідальність та прибутковість, які дозволять спрогнозувати його майбутні можливості, переваги при створенні вартості, й задовольнять інформаційні потреби користувачів, шляхом зменшення рівня їх інформаційної ентропії.

Взявши до уваги варіативність запитів зацікавлених осіб, потрібне формування адаптивної форми інтегрованої звітності, яке дає можливість нівелювати негативну реакцію користувачів при неповному, або відсутньому інформаційному забезпеченні їх запитів.

Відповідно з Міжнародним стандартом інтегрованої звітності користувачами інтегрованих звітів є підприємства, які надають фінансовий капітал. Також в стандарті йдеться про те, що звіт корисний для зацікавлених осіб, яким суттєво важлива здатність організації складати вартість організації на протязі довгого часу. Також інтегрована звітність може бути важлива громадським та екологічним організаціям, профспілкам, вищим навчальним закладам, страховим компаніям, органам статистики, аудиторським компаніям

тощо. Важливо, щоб в ході підготовки інтегрованої звітності побудувати дієву взаємодію зі стейкхолдерами та виділити, розкриття якої інформації їх цікавить – соціально, екологічної, фінансової тощо[5]. Для визначення очікувань зацікавлених сторін потрібно здійснити моніторинг попиту на інформацію проведення зустрічей, дізнатися інформацію шляхом анкетування на сайті компанії, конференцій з обговорення дійсно цікавих питань користувачів інтегрованої звітності. Отже, користувачами інтегрованої звітності юридичні та фізичні особи, зацікавлені в інформації про майновий та фінансовий стан підприємства, екологічні та соціальні наслідки діяльності. Для посилення забезпечення інформацією системи прийняття рішень всіх користувачів інтегрованої звітності можна їх згрупувати за групами: користувачі з відносною та прямою фінансовою зацікавленістю та без неї, користувачі в межах організації та поза нею(рис.1.3 додатку А).

Процес розвитку підприємства передбачає узгодження та ув'язування інтересів важливих суб'єктів: держави, власників, менеджерів, робітників. Інтереси робітників – підтримка фізіологічних і духовних потреб індивідуума, забезпечення якості життя. Інтерес менеджерів – та якісне поліпшення стану за рахунок зміни складу, структури та нагромадження капіталу та прибутковість діяльності. Інтерес власників – високий рівень котирування акцій та забезпечення високої прибутковості на акції. Інтерес держави - забезпечення соціально-економічної безпеки шляхом підвищення якості життя робітників та підтримання високої сталості розвитку підприємства[44]. Якщо оцінювати стан діяльності підприємства то результати цієї діяльності організації мусять мати можливість відокремити інформацію від несуттєвої, кожен користувач може орієнтуватися на рівень суттєвості даної інформації в інтегрованому звіті.

Дане розмежування користувачів інформації звітності дозволяє відокремити інформаційні потреби та створити адекватний механізм розмежування та збору потрібної інформації інтегрованої звітності. Основним аспектом формування інтегрованої звітності є дотримання правил та принципів формування.

1.2 Побудова концептуального формату інтегрованої звітності інноваційного профіля

Відповідно до бухгалтерського словника, принципи це основні правила діяльності, основні вихідні положення теорії, що створюються під час систематизації знань, однак їх не існують в природі[16]. Інтегрована звітність як обліково-звітна система базується на власних принципах, однак при формуванні інтегрованого звіту повинні враховуватися не лише принципи фінансової звітності, а й принципи сучасних економічних теорій, що прямо або опосередковано впливають на склад його показників (рис. 1.4 додатку А).

Для стандартизації та уніфікації бухгалтерських процедур, які забезпечують важливий зв'язок між нефінансовими та фінансовими показниками звіту та порівнянність всіх даних інтегрованої звітності, дослідження потребує система принципів бухгалтерського обліку.

Н.О. Гура зазначає, що «...покращення основних положень науки «бухгалтерський облік» необхідно проводити на основі удосконалення аксіом, об'єктів та принципів...» [24].

Е.С. Хендріксен визначає «...теорію обліку як система принципів, які складають систему еталонів, які дозволяють оцінити різні господарські ситуації; та створюють практичні методики і процедури. Він вважає, що теорія обліку – це база для пояснення практики, яка склалася, метою теорії є уявлення узгодженої логічно виведених принципів, що є підставою для розвитку та оцінки існуючої практики обліку...» [55].

Французький вчений П'єр Гарньє в XVIII столітті обґрунтував «...сукупність теоретичних принципів як бухгалтерського факту, розділивши їх на економічні та юридичні...» [27]. Даний підхід учений В.В. Бобошко рахує «...як постулат, що до теперішнього часу є основою визначення багатьох принципів обліку. При цьому розуміючи під постулатом вихідні, несуперечні, повні та незалежні положення або твердження наукових теорій, які при дедуктивній або аксіоматичній побудові теорій приймаються за істинні, та

з них виводяться всі інші положення...» [14]. Використовуючи метод діалектичного історизму відповідно до даного визначення можна припустити, що постулат П. Гарнье лежить в основі визначення облікових принципів (таблиця 1.1 додатку А).

Економіст Велдон Поуел, що розглядав «...облік як прикладну діяльність, зміг побудувати ланцюг, зміст якого розуміють в упорядкуванні теоретичного базису обліку шляхом побудови ключових засад її методології...» [16]. Даний ланцюг побудований з чотирьох елементів який визначає послідовне сходження від теорії до практики, від абстрактного до конкретного та розглядається як: постулати, постулати, правила, процедури. Так історична значимість постулатів обліку розуміється в тому, що з них збереглися та складають основу складання звітності та правил ведення обліку до сьогодні, та вони описали становлення системи сучасних принципів.

О.В. Харламова зазначає, що «...принципи фінансової звітності це «сито», між яке необхідно просіювати трансакції в бухгалтерському обліку, щоб до звітності попадала та інформація, що відповідає їм. Відповідно, затвержені нормативно принципи обліку потребують обґрунтування, яких саме потрібно дотримуватись в звітності, щоб до інтегрованого звіту потрапила лише корисна й релевантна інформація...» [59]. Деякі принципи обліку фіксуються в Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» №996-XIV, повинні використовуватись в інтегрованій звітності без модифікації. Однак, деякі принципи відносяться лише до фінансових показників, тому повинні використовуватись з певною адаптацією. Враховуючи все вищезазначене даний механізм використання фінансової звітності в процесі інтегрованої звітності показано на рисунку 1.5 додатку А.

Необхідно охарактеризувати зміст даних принципів обліку, що які є основними для формування будь-якої звітності, яка містить вартісні показники. Відповідно до змін, внесених до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 05.10.2017 р., принципи періодичність та обачності, історичної (фактичної) собівартості, виключені як обов'язкові при

складанні фінансової звітності та веденні бухгалтерського обліку. Однак необхідне дослідити вплив цих принципів при складанні інтегрованої звітності. В системі звітності потребує адаптації застосування принципу обачності при формуванні інформації, оскільки він передбачає обережність в оцінюванні активів та доходів, метою яких є недопущення їх заниження та завищення вартості витрат та зобов'язань. В процесі інтегрованої звітності принцип обачності буде дотримуватися при розкритті фінансових показників даного звіту, наприклад, описі результатів діяльності, описі бізнес моделі організації, в розкритті інформації про обсяги доходу та їх порівняння, позитивних та негативних.

Обачність виявлена невизначеністю, яка супроводжує діяльність організації. Л.В. Гнилицька стверджує, що «...даний принцип є підґрунтям підтвердження підприємницьких ризиків, утворених невизначеністю в системі бухгалтерського обліку...» [20].

Він надає інформацію про корпоративні ризики відповідно до концепції комплексного звіту та є обов'язковою частиною комплексного звіту. За принципом обачності, коли ймовірність настання ризиків низька, вся інформація має бути включена до вичерпного звіту. Якщо тлумачити принцип обачності як пов'язаний з подіями, то розкриття інформації про майбутні перспективи та майбутні стратегії організації спричинить певний ступінь відхилення від очікуваних наслідків і ризик порушення цього принципу. Проте, якщо дотримуватись принципу обережності, автори комплексної звітності мають бути в інтересах своїх користувачів, особливо інвесторів, для яких стратегічний план має найбільшу цінність і сподіваються показати реальну бухгалтерську інформацію про діяльність компанії. Вся інформація, наведена в цих блоках, з метою дотримання принципу обачності має бути по-іншому заповнена обґрунтованістю всіх умов, що їх викликали, та публікацією діапазону відхилень.

У деяких випадках практичне застосування принципу обережності може призвести до неповного відображення значної частини нематеріальних активів.

Це безпосередньо пов'язано з інтегрованим звітом, більшість якого стосується нематеріальних активів [20]. Важко дотримуватися цього принципу, розрізняючи компоненти інтелектуального, людського, соціального та репутаційного капіталу та надаючи інформацію про екологічні наслідки діяльності та ресурсний вміст природного капіталу. Спеціально для ресурсозаповнювальної складової природного капіталу ICES перераховує компоненти природного капіталу. Бухгалтерська оцінка є надзвичайно складною, і дуже ймовірно, що вона порушує принцип обачності, а також може бути прийнятий модифікований принцип обережності.

Наступний принцип опосередковано пов'язаний з інтегрованою звітністю. Частина фінансової звітності має бути розкрита в інтегрованому звіті, тому фінансова звітність містить інформацію про наслідки господарської діяльності, які впливають на рішення, прийняті на її основі. При визначенні перспектив і стратегії майбутньої господарської діяльності та нефінансової частини звіту неможливо розкрити всю інформацію про всі наслідки господарської діяльності.

Професор Крутова А.С. стосовно цього принципу зазначила: «...Принцип повного розкриття інформації застосовується лише до фактичних подій, коли бухгалтери можуть надати відносно повну інформацію у фінансових звітах або примітках. Цей принцип часто суперечить здоровому глузду в наданні повної інформації про потенційні наслідки ділових операцій та подій, які можуть вплинути на рішення на його основі...» [33]. Це особливо помітно за нинішніх політичних та економічних умов на сході України.

Принцип автономії запозичений з теорії цивільно-правового обліку. Ідея цього принципу полягає в тому, щоб відобразити і підкреслити всю незалежність організації як суб'єкта господарських відносин і суб'єкта бухгалтерського обліку, що виходить від її учасників [12]. Цей принцип допомагає досягти визначення підзвітності, тому діяльність пов'язана з конкретними суб'єктами. При розкритті важливих виробничих показників, інформації про фінансові результати, аспектів доходу, видів капіталу тощо, цей

принцип у комплексному звіті є необхідним. Проте в окремих випадках суб'єкти господарювання не дотримуються принципу самостійності при складанні комплексної звітності. При цьому Голова С.Ф. сказав: «Обсяг відповідальності повинен бути не лише у юридичної особи...» [21].

У звіті також наводиться інформація, яка може становити інтерес для зацікавлених сторін, інформація, пов'язана з діяльністю суб'єктів господарювання, але не пов'язана безпосередньо з суб'єктом, що звітує, та спрямований на досягнення цілей сталого розвитку. Тоді принцип автономії розкриває важливі межі основного органу при підготовці комплексного звіту, тобто активи, пасиви, територію та економічні відносини, яких необхідно дотримуватися, але вони можуть бути рівними при розкритті нефінансових інформації.

Наступним принципом є принцип послідовності - безперервне застосування облікової політики, обраної організацією. Бутинець Ф.Ф. ввів в облікову політику принципи обліку. Усі принципи обліку він трактує як основні положення облікової політики організації, на цій основі формулює облікову політику [43]. У разі національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку можливі будь-які зміни в обліковій політиці. Цю зміну слід розкрити у фінансовій звітності та обґрунтувати [45].

Цей принцип пов'язаний з комплексним звітом, оскільки процес підготовки комплексного звіту є досить складним, з точки зору технології, методів і методів вітчизняними підприємствами його не вирішено. Комплексні звіти включають не лише статичні дані, а й інформацію бухгалтерського обліку та аналізу, створену комплексним мисленням, що розкриває взаємозв'язок між нефінансовими і фінансовими показниками, і є цінними для зацікавлених сторін.

Облікова політика розкриває правила, методи, процедури та принципи комплексної звітності та бухгалтерського обліку для обробки, збору нефінансових і фінансових показників та перенесення їх до основного звіту. Метою цього звіту є надання інвесторам достовірної та обґрунтованої

інформації про те, як організація формує вартість з часом. Будь-які зміни в обліковій політиці є негативними, оскільки ці зміни призводять до ризику порушення порівнянності ефективності організації.

Коли тема досягає мети сталого розвитку, актуальним стає принцип безперервності, спрямований на постійне покращення екологічних, економічних та соціальних показників компаній, країн і світу в цілому. Наукова спільнота має різні погляди на цей принцип.

Вчені О.В. Харламова та А.С. Крутова запропонували принцип безперервності трактувати як одне із припущень загального характеру. Інші вчені вважають, що цей принцип є основним принципом звітності, як важливою ланкою в обліковому принципі та системі методів [59].

Цей принцип є обов'язковим при підготовці звіту, оскільки звіт має розкривати наступне: стратегію компанії щодо досягнення таких стратегічних цілей, короткострокові, середньострокові та довгострокові стратегічні цілі організації та розподіл ресурсів. План має намір використовувати компанію для реалізації своєї стратегії. Дотримання принципу безперервності бізнесу відображається в очікуваній інформації як обов'язковому елементі інтегрованого звіту [40].

Періодом безперервної діяльності в стандарті вказано, що підприємство функціонуватиме «вічно»[22]. В п. 4.1. Концептуальної основи фінансової звітності безперервність пояснюється як припущення діяльності в осяжному майбутньому. В п. 26 Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку періодом щодо безперервності описаний як щонайменше 12 місяців з кінця звітного періоду[41].

Власники фінансового капіталу потребують більше інформації, ніж розкривається у фінансовій звітності підприємства. Це основні ризики майбутнього припинення. З точки зору дотримання принципу безперервності та прогнозування ступеня нестабільності компанії, наявність інформації у звіті сприятиме підвищенню його якості.

Принцип узгодження доходів і витрат з методом нарахування дає можливість визначити фінансові результати організації на основі стандартизованого методу врахування доходів і витрат протягом звітного періоду. Цей принцип гарантує об'єктивність інформації, що генерується у звіті, але не впливає на нормальну ситуацію компанії. Проте, якщо суб'єкт господарювання страждає від надзвичайної ситуації іншого характеру або діяльність суб'єкта господарювання спричиняє надзвичайну ситуацію, у цьому випадку принцип обліку застосовується лише до нарахувань. Цей принцип застосовується лише до звітів за звичайних умов господарської діяльності підприємств [23].

Принцип, що сутність важливіша за форму, означає, що комерційні операції розраховуються на основі суті. Принцип змісту над формою в процесі звітності є основоположним, особливо в процесі розмежування структури капіталу, правового та економічного тлумачення екологічних і соціальних компонентів, а також розкриття інформації у вичерпних звітах.

До оцінки елементів виробничого капіталу слід застосовувати принцип фактичної (історичної) собівартості, тобто пріоритетну оцінку вартості придбання та виробництва організаційних активів у комплексному звіті, але його важко адаптувати до оцінки соціальних або екологічних показників, людський та інтелектуальний капітал. Звіт має надавати інформацію про те, як організація створює вартість з часом, тому метою отримання вичерпного звіту є діагностика (оцінка) цінності бізнесу. У цьому випадку інвесторів не цікавить історична вартість зобов'язань та активів, які оцінюються за справедливою вартістю, а цікавить вартість зобов'язань. Свою думку щодо цього має Л.В.Гнилицька «Для використання облікової інформації в інтегрованій системі звітності принцип історичної цінності слід змінити на принцип гнучкості оцінки, який залежить від даних звіту користувача, обраних для оцінки з потреб і цілі...» [20]. С. Ф. Голов вважає, що «...в системі бухгалтерського обліку вибір оцінки має залежати від потреб і цілей користувачів, і має визначатися як релевантний принцип оцінки...» [21]. Таким чином, принцип історичної

(фактичної) собівартості змінив вимоги, що висуваються в комплексному звіті ймовірнісних і прогнозних показників, що є обов'язковим елементом комплексного звіту.

Комплексні показники забезпечують прийняття стратегічних рішень. Як зазначають професори М. Ван Бреда та Е. Хендріксен, «...вартість активів для організації з часом буде змінюватися. Протягом тривалого періоду часу, як міра вартості активів, це може втратити цінність для ресурсів і потенціалу організації. Ця стаття особливо застосовна до сучасних умов діяльності комерційних структур, які пов'язані зі складною економічною та політичною ситуацією в Україні та нестабільністю валютного курсу...» [59]. Для оцінки елементів комплексного звіту можна запропонувати принцип диференційованої оцінки за екологічними, економічними та соціальними показниками. Для кожного компонента комплексного звіту метод диференційованої оцінки має бути розкритий в обліковій політиці суб'єкта аудиту.

У звіті не використовується принцип єдиної валюти, оскільки показники наводяться у вигляді заходів монетизації та праці чи в натуральній формі. Деякі показники ефективності представлені в іноземних валютах для залучення іноземних інвесторів. Тому при розкритті показників комплексного звіту необхідно керуватися принципами відповідних заходів.

Суть циклічного принципу полягає в можливості поділу діяльності організації на конкретні періоди часу для підготовки звітів. Дотримання принципу інтегрованої звітності є обов'язковим, тому воно дозволяє передавати інформацію про коротко-, середньо- та довгострокові цінності організації, а також розкривати важливу інформацію про результати діяльності, щоб її можна було порівняти з попередніми періодами для визначення негативна або позитивна тенденція, це і є основна мета менеджменту.

Іншими словами, дотримання основних принципів бухгалтерського обліку в інтегрованому звіті певною мірою забезпечить включення до інтегрованого звіту лише корисної та актуальної інформації. Водночас ICES розширив перелік основних принципів, які мають бути включені при підготовці

комплексного звіту, та чітко визначив принципи, що впливають на екологічну, економічну та соціальну складові форми інформації, а також зміст комплексний звіт. Відповідно до методу, запропонованого Міжнародним комітетом комплексної звітності, основні принципи комплексного звіту включають: узгодженість інформації, стратегічну спрямованість і орієнтацію на майбутнє, простоту, релевантність, послідовність і порівнянність, надійність і повноту, а також участь зацікавлених сторін[40]. Крім того, Україна та Європейський Союз сподіваються ухвалити спільну угоду, а прагнення України приєднатися до Європейського Союзу підкреслює принципи вільної ринкової економіки, зокрема: належне врядування, верховенство права, сталий розвиток та основи боротьби з корупції. Основні правила та принципи звіту.

Вивчення нормативної практики та основи застосування принципів, визначених у ISP, привело нас до висновку, що звіт вигідно систематизувати, поділити звіт на три групи за метою та напрямком використання: структурний, якісний та організація. Ця систематизація, по-перше, стане теоретичною основою для побудови багатовартової системи принципів інтегрованої звітності, а по-друге, забезпечить глибше розуміння природи кожного принципу.

У системі класифікації принципів інтегрованої звітності перша група принципів безпосередньо впливає на структуру звіту в поєднанні з вихідними положеннями, яких необхідно керуватися при визначенні його змісту. Стандарт не повністю охоплює всі елементи комплексного звіту, а визначає принципи та стратегії взаємодії із зацікавленими сторонами, при цьому ігноруються обов'язкові елементи бізнес-моделі, такі як соціальна екологічна ефективність, капітал, вартість та ризик. Дотримання цих принципів інтегрованої звітності, а саме: метод витрат; визначення капіталу; екологізація та соціальна гармонія; моніторинг та контроль ризиків дозволить сформулювати систему показників звітності, розробити організацію та метод розкриття інформації про ці показники та механізм збору показників.

Організація процесу звітності вимагає від компаній розробки технологій і методів збору, передачі, обробки та передачі інформації про економічну, екологічну та соціальну діяльність у процес комплексної звітності, що вимагає врахування конкретних організаційних принципів. Очевидно, що застосування принципів збору інформації до інтегрованих звітів не забезпечує повною мірою процес інтеграції. Рекомендується дотримуватися організаційних засад звіту, який охоплює весь обліковий процес і поєднує життя і роботу працівників, конкретні робочі предмети та інструменти.

Інформація, що надається в комплексному звіті, повинна бути чітко пояснена та легко зрозуміла користувачам за умови, що користувачі зацікавлені в інформації та мають достатні знання. Корисність інформації, що міститься у звіті, визначає якість комплексного звіту. Звітність, своєчасність і чіткість.

Для формулювання методологічних засад принципів звітності визначення ІСП можна розширити та згрупувати, ці визначення визначені напрямом і систематизовані за цільовим використанням (додаток А, табл. 1.2).

Ієрархічна система принципів інтегрованої звітності підтверджує тезу GA, Портер зазначив, що «...принципи підготовки управлінської звітності розробляються для покращення бізнес-середовища...» [6]. Ці принципи є системою уявлень про застосування їх показників, а дотримання їм дозволяє зрозуміти процес комплексної звітності та важливу роль в організації та методах фактичної діяльності суб'єктів господарювання.

2 Об'єкти інтегрованої звітності та повнота їх відображення в контексті адміністрування інноваційного потенціалу ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

2.1 Капітал як індикативний показник інноваційного потенціалу в категоріях інтегрованої звітності

Масштаб, ефективність та успішність будь-якої господарської діяльності господарської одиниці в певний період економічного розвитку визначається розміром капіталу, який є основним мірилом його ринкової вартості. Саме капітал, незважаючи на умовність різних критеріїв його розрахунку, в всі часи являється важливою категорією бухгалтерського обліку. Абсолютно змістовно стосовно даного вищзначення зазначає І. Й. Яремко, на його думку «...науково-теоретичні розробки, які спрямовані на адаптивний формування методологічної основи системи бухгалтерського обліку організації постіндустріального типу, має предметно базуватися на основоположній складовій «капітал», що фундаментально визначатиме всі похідні поняття теорії обліку...» [67]. Подібною є думка французького вченого К. Пангло, він зазначав, що «...бухгалтерський облік є прикладною політичною економією, а оскільки крайня, своїм предметом маючи капітал, то поняття бухгалтерського обліку (характер рахунків, подвійний запис тощо) слід виводити з даного поняття капіталу...» [50]. На думку науковця: «...Бухгалтерський облік – дзеркало капіталу, і тільки ця категорія дозволяє пояснити природу рахунків» [50]. Одночасно, абсолютно слушно відзначає лауреат Нобелівської премії П. Самуельсон, «...теорія капіталу – є найскладнішим розділом економічної теорії...» [49].

В умовах прагнення економічних інститутів до сталого розвитку та зростаючої складності фінансово-економічних процесів їх різноманітність потребує відображення певної інформації про розміри та структуру всіх видів капіталу.

Під час різних етапах економічного циклу адекватна оцінка капіталу, якщо всі його суттєві складові належним чином відображені у вартості компанії та ланцюжку її створення, базується насамперед на повному обліку та описі цих компонентів у консолідованій звітності.

Відповідно до МСІЗ, капітал – це запас вартості, який збільшується, зменшується або трансформується внаслідок діяльності організації та результатів цієї діяльності[40]. Міжнародний стандарт інтегрованої звітності рекомендує використовувати концепцію диверсифікації капіталу з точки зору фінансів, виробництва, інтелектуальної, людської, соціальної репутації та природного капіталу, що характеризується стандартами, що введена в таблиці 2.1 додатку Б. Включення концепції диверсифікації капіталу в розкриття інформації в консолідованому звіті надає більше можливостей для користувачів, які зацікавлені у формулюванні короткострокових, середньо- та довгострокових пріоритетів розвитку компанії та ідей стійкості.

Особливо важливою є своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств з різними формами власності. Жоден власник не повинен ігнорувати потенційні можливості збільшення прибутку (доходу), а лише своєчасно та об'єктивно визначати фінансовий стан цих можливостей.

Також необхідно систематично аналізувати фінансовий стан, платоспроможність, ліквідність та фінансову стійкість підприємства, оскільки від його платоспроможності значною мірою залежить прибутковість і прибуток будь-якого підприємства. Розглянемо фінансове становище підприємств і банків, розглянемо методи їх кредитування та різницю процентних ставок.

Фінансовий стан підприємства є комплексним поняттям, є результатом взаємодії всіх елементів фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-економічних факторів, характеризується системою індексів, відображає наявність, розташування та статус. Використання фінансових ресурсів. Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничо-комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства. По-перше, безперерійне

виробництво та збут високоякісної продукції позитивно впливає на фінансовий стан підприємства.

Тільки шляхом коригування балансу та інших форм фінансової звітності можна об'єктивно оцінити фінансовий стан підприємства.

У структурі пасиву балансу ТДВ «Хмельницькзалізобетон» спостерігається, що найбільшу питому вагу займає власний капітал. Його питома вага становить 87,34%. У звітному періоді він зменшився на 0,56% до 86,78%. Найменшу питому вагу складають довгострокові зобов'язання і забезпечення, вони становлять на кінець минулого року 1,67%, а у звітному 1,56%.

Платоспроможність, ліквідність та кредитоспроможність є одними з найважливіших характеристик господарюючого суб'єкта, які завжди прагнуть оцінити партнери по бізнесу, а також наявні та потенційні кредитори підприємства. Знання цих характеристик дає можливість визначити, якою мірою і протягом якого часу підприємство зможе виконувати свої грошові зобов'язання перед іншими суб'єктами ринку.

Коефіцієнт маневрування власного капіталу показує яка частина власного оборотного капіталу знаходиться в обороті. Даний коефіцієнт на підприємстві дорівнює 0,46, 0,55, 0,56 в 2018, 2019 та 2020 роках відповідно, що означає, що на підприємстві доволі велика частина капіталу залучена в обороті.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності являє собою частину короткострокових фінансових зобов'язань підприємства, яка може бути оплачена за рахунок первинних оборотних активів (грошових коштів та їх еквівалентів), тобто здатність підприємства негайно погасити свою короткострокову кредиторську заборгованість. У 2018 році ця цифра становила 0,55 — найбільша за останні три роки. Тож у 2018 році підприємство зможе в найкоротші терміни погасити короткострокові зобов'язання.

Для більш жорсткої оцінки ліквідності використовується коефіцієнт термінової ліквідності, який показує на скільки можливо буде погасити поточні зобов'язання, якщо положення стане дійсно критичним.

Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні статей активу, що згруповані за ознакою ліквідності та розміщені в порядку спадання ліквідності, зі статтями пасиву, що згруповані за ознакою термінів погашення і розміщені в порядку збільшення строковості зобов'язань. З даних таблиці видно, що даний коефіцієнт спочатку зріс із 1,7 (2018 рік) до 3,3 (2019 рік), а потім знову зріс до 3,43 (2020 рік), однак він не коливається в межах допустимої норми, яка становить 0,7-1.

Для більш загальної оцінки ліквідності активів за допомогою коефіцієнтів покриття показано, скільки гривень корпоративних оборотних активів припадає на одну гривню поточних зобов'язань. Найвищий рівень охоплення у 2019 році становив 5,34, а найнижчий у 2018 році – 3,43. Якщо оборотні активи перевищують поточні зобов'язання (що спостерігається в даному випадку), то підприємство можна вважати успішним.

Коефіцієнт автономії вказує, яка частина загальних інвестицій компанії становить власний капітал. У 2018 році він становив 0,83, що на 0,05 пункту менше, ніж у 2019 та 2020 роках. Іншими словами, у 2019 та 2020 роках компанія найбільше покладалася на зовнішні джерела коштів, тоді як ступінь залежності у 2018 році був нижчим, ніж у 2019 та 2020 роках, а це означає, що компанія вже може надавати кошти більш самостійно.

Коефіцієнт фінансової стійкості показує, скільки грн. Власний капітал обліковує гривні позикових коштів. У цьому випадку розрахунки свідчать про фінансову нестабільність підприємства. Найменший показник був зафіксований у 2018 році – 0,84, а це означає, що фінансова ситуація компанії цього року є найбільш нестабільною.

Коефіцієнт фінансування являє собою суму залучених коштів на одиницю власного капіталу, тобто ступінь залежності компанії від зовнішніх джерел фінансування. Найбільше коштів було зібрано у 2019 році, коли їх було 6,9, а з 2020 року ця цифра знизилася до 6,56, що означає, що компанія більше залежить від позикових коштів.

Підсумовуючи аналіз фінансового стану підприємства, необхідно проаналізувати показники фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт автономності (фінансової незалежності)-показує, яку частину загальних інвестицій компанії складає власний капітал. Характеризується тим, що фінансові справи підприємства не залежать від зовнішніх джерел фінансування його діяльності. Його оптимальне значення більше 0,5. Усі коефіцієнти компанії на 2018, 2019 та 2020 роки вищі за 0,5. Це означає, що компанія не покладається на зовнішні ресурси.

Коефіцієнт працездатності власних коштів відображає здатність підприємства підтримувати рівень оборотних коштів і в разі потреби доповнювати оборотні кошти власним капіталом. У 2018 році він становив 0,46, у 2019 році -0,55, у 2020 році - від 0,01 до -0,56. У цьому випадку підприємство не може підтримувати рівень власного капіталу.

Коефіцієнт фінансової залежності обернено пропорційний коефіцієнту автономності. У 2020 році коефіцієнт становить 1,15. Але в будь-якому році ця кількість не дорівнює нормативному значенню.

Коефіцієнт працездатності оборотних коштів являє собою ступінь ліквідності використання підприємством власних коштів. У 2018 році вартість компанії становила 0,74, що було вище норми, що свідчить про ефективне використання власних коштів підприємством. Однак у 2019 і 2020 роках цифри знизилися до 0,49 і 0,4 відповідно, що нижче нормального значення 0,5. Це означає, що підприємство не дуже ефективно використовує власні кошти.

Коефіцієнт фінансової стійкості показує, скільки грн. Статутний капітал 1 грн. Позиковий капітал. У цьому випадку, як підрахунок, видно, що підприємство фінансово стабільне, оскільки з 2018 по 2020 рік буде більше одного номера, що є позивним для компанії.

Найпоширенішою оцінкою фінансової стійкості підприємства є співвідношення позикових коштів і власного капіталу. Ця цифра у 2018 році становить 0,21, тобто 21 копійка за гривню власних коштів. Позичені. Зниження цього показника в динаміці (до 0,15) свідчить про зниження

залежності компанії від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто зниження фінансової стійкості.

Концентрація боргового капіталу являє собою частку позикових коштів у загальному капіталі, вкладеному в корпоративну власність. У 2018 році він становив 0,0174, а в 2020 році зменшиться на 0,0018. Це не є позитивною тенденцією, тому що чим менше число, тим менше борг підприємства та стабільніше його стан. Динамічне зростання цього показника означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємств.

Тому результати аналізу фінансового стану підприємства необхідно доводити до відома відповідних служб і відділів, а в разі потреби – до відома керівництва підприємства для прийняття управлінських рішень, спрямованих на усунення негативні причини фінансового погіршення.

Слід зазначити, що результати аналізу та розрахунків не є єдиним і безумовним стандартом прийняття управлінських рішень, спрямованих на покращення фінансового стану. Слід враховувати й інші фактори, що впливають на прийняття управлінських рішень, зокрема особисті якості, знання, інтелект і досвід роботи тих, хто приймає такі рішення, тобто ті неформальні характеристики, які мають великий вплив на якість управління.

Тільки найкраще поєднання формальних (аналітичних) розрахунків і неформальних процедур прийняття управлінських рішень може забезпечити перемогу компанії в боротьбі з конкурентами.

Існує ряд проблем, пов'язаних з поданням інформації в Зведеному звіті щодо видів капіталу, визначених у стандарті. Одна з них зосереджена в тому, щоб якомога більше визначити повноваження, які вимагаються для повноважень, а також інформацію, корисну для розкриття власникам капіталу та інших зацікавлених сторін для кожного типу капіталу. Крім того, самі стандарти стверджують, що не потрібно використовувати вищезгадані категорії в спільному звіті або структурованому звіті про запаси, незалежно від того, як фірма розподіляє капітал для своїх цілей.

Запропоновані категорії капіталу стандарту повинні використовуватися як орієнтир при складанні консолідованого звіту, незалежно від будь-якого капіталу, використаного або під впливом організації. Ще однією проблемою прояснювання в інтегрованому звіті правдивої інформації про капітали є те, що повноцінний облік невартісних форм капіталу (природного, людського, соціально-репутаційного) не зміг отримати більш широкого впровадження в бізнес-практиці[58].

Науковці пов'язують таке становище з наступними причинами:

- в консервативному мисленні інвесторів, акціонерів і менеджерів, суб'єктів господарювання, які не сприймають природний, людський, соціально-репутаційний капітали як об'єкти для інвестицій. Існує незнання чи непорозуміння щодо співвідношення між вигодами та ефективністю цього виду капіталу та відповідною прибутковістю бізнесу. Деяким бізнес-лідерам не вистачає знань та досвіду для управління створенням соціально та екологічно стійких корпоративних цінностей;

- За відсутності загальної термінології бізнес-модель полягає у визначенні їх місця в недостатньо розроблених методах кількісних методів вимірювання вартості некапітальних форм капіталу, у складності їх обліку, інших складових капіталу та їх методів вимірювання в грошові потоки. Стандартні критерії, що використовуються при оцінці бізнесу, не пов'язують безпосередньо людську, соціальну репутацію та природний капітал для розрахунку фінансових результатів економічних інститутів. На сьогоднішній день не існує загальноприйнятих правил щодо включення цих моделей капіталу до фінансової звітності, але не існує єдиного методу оцінки ефективності багатьох компонентів людського, соціального, престижного та природного капіталу;

- У державних бізнес-практиках, які мають тенденцію віддавати пріоритет інституційним рішенням, які мають швидкий економічний вплив, соціальні та екологічні втручання зазвичай асоціюються з довгостроковим впливом. Ця особливість - схильність бізнес-агентів до короткострокового

мислення в періоди кризи та посткризового періоду через невизначеність щодо перспектив економічних змін;

- За відсутності чітких і нечітко визначених економічних сигналів на ринку, які дають суб'єктам господарювання слабкий стимул до реалізації принципів соціально та екологічно стійкого розвитку.

Ще однією проблемою формування інформації про капітали в звіті є відсутність напрацьованих методологічних засад погодженого подання інформації щодо певної стратегії із розкриттям пов'язаних даних про її забезпечення необхідними ресурсами в розрізі елементів інтелектуального, фінансового, виробничого, людського, природного та соціально-репутаційного капіталів, що призводить до поверхневого опису набору їх розрізнених складових в інтегрованому звіті. Як цілком слушно зазначає Сандра Пітерс, необхідні кардинальні зміни звітності, при цьому «...поліпшення у звітності потрібні не стільки в частині обсягу інформації, скільки в тому, щоб була представлена цілісна картина...» [49].

Важливо, щоб бізнес-модель організації капіталу повністю відображала всі сторони взаємодії та визначала ефективність результатів цієї взаємодії. Формуючи стратегічну політику щодо визначення структури капіталу, важливо передбачити структуру капіталу та їх взаємодію, яка допоможе підтримувати стабільний дохід акціонерів та стабільну віддачу від прибутку та власників від підприємницької діяльності.

Необхідність визначення ключових елементів концептуальних та термінологічних інструментів теорії капіталу та обґрунтування їхнього місця в бізнес-моделі по всьому ланцюжку вартості, який додала фірма, вимагає більш детального розгляду історичної перспективи різних типів розвитку капіталу.

Якісні перетворення капіталу, виділення та поява нових видів, його масштабне кількісне зростання мали значний вплив на показники консолідованої звітності внаслідок еволюції історично регресивного капіталу. Цей вплив виражається через абсолютну величину, посилення впливу фінансового капіталу на економічні показники, проникнення в системні

процеси різних секторів економіки та перетворення тисячолітньої цінності та фінансового капіталу на його носія домінуючі економічні відносини.

На початку капіталістичної системи господарювання фінансовий капітал розглядався як гроші, використовувані для розвитку будь-якої діяльності, наприклад, виробництва товарів або торгівлі. Перевірка досліджень фінансового капіталу активізувалася наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст., передбачаючи розвиток галузевого управління акціонерним капіталом та участь у цьому процесі різних фінансових установ, у тому числі банків.

Сам термін «фінансовий капітал» на відміну від поняття «капітал» з'явився в науковому обороті відносно недавно, на початку ХХ століття після виходу в 1910 р. Книги німецького соціаліста Р. Гільфердінга[22]. В ході аналізу форми руху капіталу при його трансформації в фінансовий капітал Р. Гільфердінг приходять до висновку, що «...фінансовий капітал є грошовим капіталом і володіє його формою Г-Г, тобто представляє собою гроші, які приносять гроші. У той же час усувається самотійність торгового капіталу, а банківський і промисловий капітал поєднуються в фінансовому капіталі...» [19].

Термінологічний аналіз визначення та тлумачення поняття «фінансовий капітал» показує, що сучасна економічна наука розглядає його з різних сторін, що обумовлено різними теоретичними моделями його побудови, інтеграційним процесом, змінами соціальної та економічної структури, технічним прогресом, інноваціями та інноваціями. Економічна глобалізація. Аналіз думок вчених визначив ключові характеристики поняття «фінансовий капітал» та розділив методи його визначення на кілька груп:

- монетарний підхід, представники якого (В. Г. Артеменко, В. Г. Белоліпецкий, Ю. М. Воробйов, В. П. Лещук, С. С. Свірідова) аналізують фінансовий капітал, перш за все в контексті забезпечення суб'єктів господарювання грошовими засобами в їх різній формі;

- інституціональний підхід, прихильники якого (Л. М. Алексеєнко, Д. Гарднер, Р. Гільфердінг, Н. В. Мещерова, В. І. Ленін) підходять до визначення

фінансового капіталу в аспекті його використання різноманітними інститутами (банками, промисловими групами, державними установами, акціонерними товариствами тощо) та описують взаємовідносини, які виникають в результаті такого використання чи перетворення;

- обліковий підхід, з позиції якого вчені (І. О. Бланк, Л. Д. Буряк, С. В. Моїсєєв, І. В. Олександренко, В. І. Терьохін) розглядають фінансовий капітал як джерело формування активів суб'єкта господарювання та відображення його в фінансовій звітності;

- інвестиційний підхід, в рамках якого дослідники (О. П. Дісяк, Н. В. Дрозд, В. Г. Федоренко) трактують фінансовий капітал з точки зору двох його найважливіших функцій – розподільчої (визначення права власності) і трансформаційної (втілення в цінних паперах з метою отримання доходу).

Аналізуючи погляди науковців на визначення фінансового капіталу, було виявлено, що історичні ретроспективи не враховували потреби у зведеній звітності за його змістом, а лише описували виконану роботу. Враховуючи вищевикладене, пропонуємо відтворити бізнес-модель установи з точки зору доходу чи іншим чином, розглядаючи гроші та готівку, накопичені їх власниками в процесі часткового поглинання фінансового капіталу та створення додаткової вартості форми капіталу.

Одними із перших дослідників, які зробили крок до осмислення виробничого капіталу, який в літературі трактується ще як фізичний чи основний, як категорії сфери виробництва, були фізіократи на чолі з Франсуа Кене. Зокрема, Ф. Кене зазначав, що «...капітал – це не гроші, а ті засоби виробництва, за допомогою яких створюється «чистий продукт» – «багатство, яке формує дохід націй і є продуктом, який залишається після сплати всіх видатків з доходу, що отримується з володінь...» [29].

Новим етапом у змістовному наповненні та дослідженні функціональних складових виробничого капіталу став період класичної політичної економії, видатними представниками якої стали В. Петі, А. Сміт, Д. Рікардо, Ж.-Б. Сей, Дж. Міль, Н. Сеніор, В. Франклін та ін. А. Сміт розглядав «...капітал як

накопичені засоби виробництва, що використовується для потреб виробництва і приносять дохід...» [51]. До виробничого капіталу А. Сміт відносив: машини й інші необхідні засоби праці; будівлі і споруди, призначені для торгово-промислових цілей; покращення землі (розчистка, осушення, обгороджування, удобрення тощо), що роблять її придатною для оброблювання. Вчений зазначив, що всі доходи в суспільстві формуються за рахунок факторів виробництва.

Теорія капіталу та його основної складової-виробничого капіталу також має значний науковий інтерес у Д. Рікардо, відомого представника класичної політичної економії. У своїй книзі «Політична економія та основа оподаткування» (1817 р.) він називав капітал частиною багатства, що використовується для виробництва, включаючи машини, машини, інструменти, споживчі товари та товари тривалого користування (харчування, одяг, предмети домашнього вжитку). необхідні для праці. Іншими словами, основним фактором розподілу капіталу вважається виробничий процес, представлений класичною політичною економією.

Можна дійти висновку, що сучасні вчені при визначенні економічної сутності акцентують увагу на наступних його основних характеристиках: по-перше, це втілення вартості виробничого капіталу в активах довготривалого споживання; по-друге, безпосереднє використання в виробничому процесі; по-третє, отримання доходу від використання виробничого капіталу протягом тривалого періоду. Крім вищезазначеного, необхідно враховувати специфічні характеристики підприємства як товарного ресурсу, що властиве йому як продукту і впливає на ефективність і стійкість підприємства в сучасних економічних умовах. розвиток. Продуктовий капітал не є обмеженим ресурсом, його можна мобілізувати та використовувати як поновлюваний інвестиційний ресурс у циклі та приносить нову, додану вартість. Крім того, капітал продукту має властивість ліквідності і може бути перетворений в інші форми капіталу, наприклад, продаж немобільних активів для виробничих цілей приносить додатковий фінансовий капітал. Якість капіталу продукту також впливає на

вартість і корисність вироблених або наданих товарів чи послуг, і цей ефект принципово відрізняється від впливу інших ресурсів: по-перше, капітал продукту формує умови виробництва та створює бізнес-модель продуктової інфраструктури; По-друге, рівень технічної досконалості інструментів і якість матеріалів якісно впливають на людський капітал організації за рахунок підвищення автоматизації продуктивності, продуктивності праці, зниження енерговитрат працівників, підвищення їх задоволеності та мотивації; По-третє, використання екологічного капіталу в процесі створення доданої вартості надає якісний вплив на природний капітал шляхом мінімізації впливу людини на навколишнє середовище та прискорення відтворення природних ресурсів. Ми пропонуємо розуміти зведений звіт як набір багаторазових фізичних виробничих потужностей у бізнес-моделі організації для розкриття перевіреної інформації про ефективний капітал та перетворення оборотного капіталу в позитивні кінцеві продукти чи послуги на економічний вплив.

За оцінками Світового банку, інтелектуальний капітал сучасної економіки становить понад 60% багатства кожної країни, особливо в таких країнах, як Японія та Німеччина, де представлено до 80% національного багатства[61]. Деякі міжнародні гіганти, наприклад Microsoft, займають 94% загального інтелектуального капіталу (ринкова капіталізація компанії 350-400 млрд доларів і залишкова вартість 5-10 млрд доларів), Intel - 85%[10]. Такі статистичні дані показують, що роль інтелектуального капіталу в економічному розвитку економічних інститутів виходить за межі значення засобів виробництва та фінансових ресурсів, а інтелектуальний капітал стає основним джерелом конкурентних переваг, інновацій, нових знань і стійкого поштовху на розвиток бізнесу. Інтелектуальний капітал визначає швидкість і характер відновлення технології продукту, і в результаті приблизно однакові товарні та фінансові можливості покращують якість кінцевої продукції, яка стає основною конкурентною перевагою ринку.

Розгляд історичного розвитку інтелектуального капіталу показує, що існування інтелектуального капіталу вперше запропонував П. Друкер у книзі

«Концепція компанії», яка присвячена загальним проблемам менеджменту. Пізніше Дж. Гелбрейт підняв це питання в «Новому індустріальному суспільстві», оскільки наукоємні галузі відіграють все більш важливу роль у його сучасній економіці, він вперше визначив інтелектуальний капітал не просто як «чистий інтелект», а й як цілеспрямовану інтелектуальну діяльність.

З інтелектуалізацією соціально-економічної діяльності соціальної інформатизації людський капітал відіграє все більшу роль у ланцюжку створення додаткової вартості на рівні бізнес-одиниць. Проте дотепер у науковій спільноті не було єдиного теоретичного погляду на економічну конотацію людського капіталу та методологічні основи розкриття відповідної інформації у спільній доповіді. Серед дослідників є консенсус, що людський капітал може стати капіталом лише після інвестицій, і лише таким чином вони можуть отримати можливість своєчасно та належно отримувати прибутки у вигляді економічних вигод.

Теорія і методологія «людського капіталу» виникла з економічних досліджень у класичний період. Після виходу в світ «Людського капіталу» Г. Беккера (1964) стало можливим широке застосування поняття «людський капітал». У 1992 році автор отримав Нобелівську премію з економіки за вагомий внесок у розвиток і популяризацію теорії людського капіталу. Автор визначає людський капітал підприємства як «сукупність умінь, навичок, знань і здібностей особи, витрати якої (через освіту, внутрішнє навчання тощо) можуть з часом принести значний прибуток працівникам та їх роботодавцям» [13].

Вивчення сучасних підходів до визначення терміну «людський капітал» дозволило науковцям узагальнити свої позиції щодо таких ключових ознак, що впливають на розкриття та визначення інформації у спільній доповіді. Його зміст:

- Людський капітал — це сукупність знань, здібності, вміння, досвід, загальна культура, навички, здоров'я, мотивація, особистісні якості втілюються в його носії – людині;

- Людський капітал підлягає розвитку через інвестиції та накопичення;

- Людський капітал сприяє зростанню продуктивності праці і, як наслідок, впливає на зростання доходів не лише його власника, а й суб'єкта господарювання та країни в цілому.

Враховуючи потреби інтегрованої звітності та ключові особливості людського капіталу, ми пропонуємо визначати його як сукупність виробничих, професійних і людських знань, умінь, навичок, досвіду, загальної культури, навичок, здоров'я, мотивації, особистих якостей і співробітників. навички. Використовують його для активізації та вдосконалення бізнес-моделі суб'єкта господарювання, що сприяє зростанню продуктивності праці та приносить дохід їхньому носієві та роботодавцю.

Репутаційний капітал являє собою мультиплікатор стійкого зростання доходу суб'єкта господарювання.. Вчений С. Фомбран визначав «...корпоративну репутацію як колективне уявлення про минулі дії фірми і їх результати, що відображає здатність фірми надавати потрібні продукти зацікавленим сторонам»... [15]. Як специфічний капітал підприємницької структури в економічну теорію поняття «репутація» вперше ввів відомий австрійський економіст і соціолог Йозеф Шумпетер.

У сучасній науковій літературі соціальний капітал нерозривно пов'язаний із соціальною відповідальністю та корпоративною репутацією, а також корпоративною культурою, діловою репутацією, іміджем бренду, іміджем менеджменту, стратегіями якості та ефективною комунікацією з цільовими аудиторіями. Так ці дві столиці МСІЗ зливаються в одну соціальну та престижну. Однак літературні дослідження показали, що в наукових колах відсутній підхід до тлумачення економічного значення поняття соціального та престижного капіталу, а тому розглядалося окреме визначення соціального та престижного капіталу.

Визначаючи соціальний капітал, науковці зосереджуються на його складових, таких як соціальна прихильність, довіра до команди, неформальні

норми чи цінності, а також надійність і прозорість відносин. Важливим аспектом соціального капіталу є корпоративна соціальна відповідальність, тобто розкриття інформації про соціальну репутацію спільного звіту та інституційну відповідальність, яка впливає на прийняття рішень та дії суспільства, працівників та зацікавлених сторін. Позитивний вплив соціальних інвестицій на корпоративну цінність: понад 80% людей вважають, що корпоративна соціальна відповідальність впливає на їх репутацію та бренд; помітили, що мотивація співробітників зросла приблизно на 60%; близько 50% опитаних сказали, що соціальна відповідальність може допомогти підвищення конкурентоспроможності компанії на ринку.

Розкриваючи економічний зміст категорії «репутаційний капітал», більшість науковців розглядають її як групу нематеріальних активів; встановлення системи взаємовідносин із зацікавленими сторонами; додавання вартості, що створюється за рахунок покращення ділової репутації. На рівні підприємства важливою складовою гудвілу є корпоративна репутація, що значно підвищує ефективність практично всіх основних бізнес-процесів суб'єкта господарювання, які складають загальну бізнес-модель та підвищують довіру інвесторів та споживачів.

З огляду на необхідність комплексної звітності та загально визнані аспекти соціального та репутаційного капіталу, ми рекомендуємо визначати соціальний репутаційний капітал як сукупність відносин із зацікавленими сторонами, що характеризуються командними та соціальними зобов'язаннями, нормами, цінностями та традиціями, та корпоративна соціальна відповідальність І корпоративна соціальна відповідальність. Репутація відображається доданою вартістю підприємства на ринку та підвищенням його конкурентоспроможності.

Усю історію дослідження категорій «національне багатство», «багатство» та «природний капітал» можна поділити на чотири етапи (додаток Б, рис. 2.1).

Сучасні вчені розглядають природний капітал у житті людини як частину задоволення її різноманітних потреб та підтримки сталого розвитку екосистем.

З метою комплексної звітності ми рекомендуємо розуміти природний капітал як сукупність природних ресурсів та екологічних активів, які суб'єкти господарювання беруть участь у виробничому циклі для впровадження бізнес-моделей та підтримки біорізноманіття у підприємницькій діяльності.

Історичний огляд та аналіз концептуальної термінології теорії капіталу підтвердили їх важливість у впровадженні інституційних бізнес-моделей та виявили їхній внесок у коротко-, середньо- та довгостроковий процес створення вартості. Уточнений економічний зміст різних видів капіталу забезпечить розкриття в консолідованому звіті достовірної інформації щодо використання та трансформації різних видів капіталу, їх взаємозв'язку та взаємозалежності та визначить цінність бізнес-моделі організації.

Постачальники фінансового капіталу надають інформацію про те, як новостворена вартість доповнює використаний капітал і як повернути або частково поглинути частину капіталу в процесі підвищення курсу. Крім того, інтерпретація економічного змісту різних видів капіталу в організації створить умови для повного прогнозування необхідного обсягу окремих видів капіталу для забезпечення сталого розвитку бізнес-моделі організації. Рекомендуємо розкрити деталі спільного звіту, щоб використати розроблену концептуальну модель відчуження капіталу для виявлення та визначення фінансового, виробничого, інтелектуального, людського, соціальної репутації та природного капіталу бізнес-моделі організації.

Якість бізнес-моделі організації є одним із факторів, що визначають найкраще використання різних видів капіталу, основою безперервності та ефективності її діяльності, основою загального сталого розвитку. Збалансована бізнес-модель допомагає вирішити багато проблем у сфері фінансів, промисловості, розвідки, людських ресурсів, суспільства та репутації, природного капіталу.

2.2 Оцінювання інноваційного потенціалу та методика підготовки інформації в інтегрованій звітності щодо інтелектуального, соціально-репутаційного та людського капіталу

Глобальне оновлення економіки, соціальної інформатики та інтелектуального знання значною мірою базується на нематеріальних факторах, серед яких впровадження в елементи інтелектуального капіталу є першою важливою сферою діяльності інноваційної економіки соціальної економічної системи. «Інформація та знання-термоядерна зброя знаходяться в конкурентній боротьбі нашого часу...» [40] — сказав Т. Стюарт, один із перших дослідників інтелектуального капіталу. В економіці, що базується на інноваціях та знаннях, інтелектуальний капітал вважається основною конкурентною перевагою основного органу, який формує інвестиційну привабливість постачальників фінансового капіталу, визначає траєкторію сталого розвитку та забезпечує стабільність бізнес-одиниць, статус на міжнародному рівні і внутрішній ринок капіталу.

Євроінтеграційний рух інтеграції України до міжнародного бізнес-спільноти визначає необхідність співпраці на основі конкуренції з вітчизняними суб'єктами господарювання та рівноправного партнерства з провідними компаніями світу. Інформація про інтелектуальний капітал установ та вітчизняних компаній зацікавлена у майбутньому іноземному капіталі. У звіті він є основним постачальником необхідної інформації про елементи інтелектуального капіталу зацікавленим користувачам. Крім того, інтелектуальний капітал також важливий для підвищення виробничих можливостей бізнес-моделей, розвитку інновацій, реалізації стратегічних цілей.

Водночас вітчизняна система бухгалтерського обліку не має достатнього комплексного обліково-аналітичного забезпечення, що відображає елементи інтелектуального капіталу у комплексному звіті, не може обґрунтовано оцінити та відобразити нематеріальні складові інвестицій інтелектуального капіталу та

бізнес-моделей. Поточна вартість капіталу організації та її здатність створювати додану вартість у майбутньому оцінюються консервативно [40].

Недоліки сучасних систем обліку вимагають розробки багатофункціонального методу оцінки складових інтелектуального капіталу в інтегрованій системі обліку з метою розкриття структурованої інформації про них у звітах. Для визначення інтелектуального капіталу організаційного рівня запроваджено багато різних економічних методів, і їх кількість продовжує зростати. Проте багато з цих методів оцінки елементів інтелектуального капіталу базуються на якісній інформації та нефінансових показниках, і не можуть бути оцінені комплексно, оскільки використовуються натуральні чи умовні показники, що зрозуміло для людей із вузьким управлінням. Його важко застосувати на практиці і не є універсальним. Американські вчені Б. Стіверс і Т. Ковін провели дослідження 300 найкращих компаній Канадської пошти та 253 американських компаній, зареєстрованих у США, що підтвердило цей аргумент. Фортуна 500. Результати показують, що 63% відібраних компаній вважають інтелектуальний капітал основним фактором для вимірювання вартості компанії, лише 14% компаній дійсно вимірюють його, а ще 10% компаній фактично використовують інтелектуальний капітал для оцінки капіталу для стратегічного розвитку[41]. Для оцінки представлення достовірної інформації в комплексних звітах про складові інтелектуального капіталу для визначення поточної вартості та стратегічної цінності інтелектуального капіталу, що дуже важливо для майбутніх власників капіталу, слід використовувати специфічні методи оцінки.

Для визначення прийнятних методів оцінки інтелектуального капіталу необхідно проаналізувати існуючі методи, запропоновані дослідниками, та визначити переваги та недоліки їх використання у звіті (додаток Б, табл. 2.2). Існуючі економічні методи, якими користуються зарубіжні вчені для оцінки інтелектуального капіталу, поділяються на чотири категорії: методи ринкової вартості; методи прямого вимірювання інтелектуального капіталу; методи рентабельності активів та методи підрахунку балів.

Для формування репрезентативної та ширшої бази оцінки інтелектуального капіталу у звіті необхідне уніфіковане накопичення даних щодо оцінки окремих компонентів. При цьому інтелектуальний капітал суб'єктів господарювання має неоднорідну структуру за сферою діяльності та методами накопичення та отримання. Це пов'язано з відсутністю загальноприйнятого уніфікованого методу оцінки інтелектуального капіталу та його різних елементів, а також розрізненою інформацією про інтелектуальний капітал у звіті.

При цьому необхідно використовувати комплекс існуючих показників і методів для оцінки стану інтелектуального капіталу та коригування його відповідно до потреб і особливостей конкретних суб'єктів. Для визначення вартості інтелектуального капіталу у звіті можна запропонувати бінарну систему оцінки інтелектуального капіталу, яка поєднує економічний та бухгалтерський методи. Бухгалтерська оцінка елементів інтелектуального капіталу базується на способі його отримання. Шведський дослідник К. Е. Свейбе запропонував «...економічний метод – метод дослідження нематеріальних активів, – який визначає вартість інтелектуального капіталу на різних етапах життєвого циклу нематеріальних активів та реалізації бізнес-моделей...» [8].

Бухгалтерська оцінка інтелектуального капіталу підходить для визначення теперішньої вартості його складових, а метод моніторингу нематеріальних активів може визначити ефективність його використання в бізнес-моделі та стратегічну цінність інтелектуального капіталу.

У своїй класичній формі цей метод моніторингу нематеріальних активів визначає три основні сфери оцінки інтелектуального капіталу: наших співробітників, наших клієнтів і нашу компанію. У звіті з метою оцінки різного нематеріального капіталу як напрямок оцінки людського капіталу слід використовувати «наші люди», а як напрямок оцінки соціального та репутаційного капіталу – «наші клієнти». У подвійній системі оцінки інтелектуального капіталу від методології моніторингу нематеріальних активів

рекомендується прийняти напрямок «моя компанія», етап оцінки елементів інтелектуального капіталу – оновлення; зростання; використання та ефективність; стабільність та зниження ризику [1].

Інформація, надана у відповідь на запит на комплексний звіт щодо зміни методу моніторингу нематеріальних активів, стосується не попередніх впливів використання компонентів інтелектуального капіталу в бізнес-моделі компанії, а вигод компанії від використання цих компонентів у майбутньому. Організація комплексного звіту Міжвідомча робоча група окремо визначають набір показників, які повно характеризують ефективність застосування інтелектуального капіталу при реалізації бізнес-моделі та розміру майбутніх грошових потоків, які очікуються від нього.

Використання бінарної системи оцінок інтелектуального капіталу допускає у звіті при описі інформації про застосування складових інтелектуального капіталу в бізнес-моделі суб'єкта використання комбінації бізнесу якісних та кількісних показників ідентифікації інтелектуальних активів, надає можливість управляти стратегією розвитку інтелектуальним елементом; між ефективністю результатів реалізації бізнес-моделей та етапами життєвого циклу елементів інтелектуального капіталу.

Дослідження складових інтелектуального капіталу виявило, що вчені не мають єдиної думки щодо між складовими елементами та інтелектуальним капіталом підприємства в цілому.

Однак більшість наголошують на відсутності подібного лінійного зв'язку[26]. Це пояснюють тим, що різні елементи інтелектуального капіталу перетинаються та перетікають з одної форми в іншу. З іншої сторони, це пояснюється існуванням синергетичного ефекту від взаємодії різних елементів інтелектуального капіталу, що призводить до перевищення загальної вартості над вартістю його складових.

Відмінність наукових поглядів зв'язана зі складністю розподілу сукупності елементів нематеріального потенціалу фірми та системи економічних відносин з використання для створення вартості бізнесу, між

різними видами нематеріальних капіталів. Однак, методологічною помилкою є віднесення складових соціально-репутаційного капіталу до інтелектуального, адже елементи інтелектуального капіталу утворюються в процесі інноваційної діяльності суб'єкта та можуть бути внесені чи придбані власниками при створенні підприємства, коли складові соціально-репутаційного капіталу неможливо придбати, та фактично, його рівень дорівнює нулю на початку ведення господарської діяльності.

Дослідження практичних аспектів ведення бізнес-діяльності вказує, що про соціально-репутаційний капітал суб'єкти починають дбати на етапі зростання і розвитку бізнесу. Зростання компанії та її розвиток потребують зростання і розвитку соціально-репутаційного капіталу як важливої складової для залучення нових і зміцнення зв'язків зі старими клієнтами, розвитку взаємин з різними групами стейкхолдерів, які включають адміністративні структури, власних співробітників, ЗМІ, споживачів, громадські організації, досягнення поятійності бізнес-партнерів, особливо на іноземних ринках. Високий стан соціально-репутаційного капіталу стає важливою умовою досягнення суб'єктом господарювання сталого розвитку тривалого ділового успіху і є головним чинником конкурентоспроможності на міжнародному та вітчизняному ринках капіталу[5]. Суб'єкти господарювання, що не займаються системним та комплексним формуванням соціально-репутаційного капіталу зіштовхуються зі зниженням ефективності в роботі, ділової продуктивності, плинністю кадрів та в результаті – виникненням негативної динаміки доходів, можливою нерентабельністю бізнес-моделі і зниженням прибутку.

Іноземні дослідження виявили прямий зв'язок між соціально-репутаційними і фінансовими показниками компанії – між прибутковістю продажів, прибутковістю активів і соціально-репутаційною цінністю компанії, між доходом на акціонерний капітал і прибутковістю капіталу. В результаті досліджень зафіксовано, що протягом 10 років у компаній, що реалізують концепцію соціальної відповідальності та мають високий рівень корпоративної репутації, фінансові показники значно кращі, ніж у соціально не відповідальних

компаній: дохід на інвестований капітал – вище на 9,8%, дохід з активів – на 3,55%, дохід з продажів – на 2,79%, прибуток – на 63,5%. Протягом 15 років приріст доходу акціонерів соціально відповідальних компаній був в два рази вище середнього[19].

Вивчення наукових джерел дозволив виокремити особливості соціально-репутаційного капіталу, що впливають на його вартісну оцінку та опис і склад його показників в звіті:

- багатовимірність капіталу, зв'язок з безліччю суб'єктів за мажами підприємства і всередині нього, синергетичний взаємозв'язок між соціально-репутаційним капіталом і іншими видами капіталу і взаємний вплив;
- складність оцінки та ідентифікації, оскільки цей капітал має не індивідуальну природу, а суспільну не може перебувати в власності будь кого;
- на відміну від тенденції до зниження віддачі матеріального капіталу, зростаюча віддача капіталу, його здатність приносити надприбуток;
- недостатня кількість інвестицій в соціально-репутаційний капітал, адже цей капітал дає ефект в довгостроковому періоді, який збільшує ризикованість вкладень[23].

Також, вартісна оцінка соціально-репутаційного капіталу в інтегрованій звітності має деякі складності, що пов'язані з потребою переходу від абстрактних нематеріальних елементів соціально-репутаційного капіталу до певних фінансових показників. Збільшення показників соціально-репутаційного капіталу прямо впливає на капіталізацію бізнес-моделі суб'єкта, і другорядно – на ринкову вартість продукції підприємства нарівні з іншими даними ефективності ведення бізнесу. Третьою особливістю соціально-репутаційного капіталу вважають довготривалість і складність процесу його формування та швидкість зменшення його цінності, адже на дані процеси впливають поведінка, очікування зацікавлених осіб та емоції.

Основним показником ступеня зливання соціально-репутаційного капіталу в корпоративну стратегію можна назвати відповідність цілей корпоративної соціально-репутаційної діяльності стратегічним орієнтирам

розвитку суб'єктів. При зв'язуванні інформації про ступінь досягнення мети управління соціально-репутаційним капіталом в звітності, потрібно враховувати інтереси наявних та стратегічних користувачів[66].

Відповідно до стандарту AA1000 SES в основі взаємодії із зацікавленими сторонами мають лежати три принципи, що мають враховуватися кроссекторальною робочою групою з утворення звітності при розкритті даних соціально-репутаційного капіталу, відоміна яких згідно з вимогами інтегрованої звітності описує їх наступним чином:

- істотність – кроссекторальна робоча група має визначити перелік користувачів, а також їх інтереси в частині соціально-репутаційного капіталу, що є для них значимими шляхом опрацювання рангової карти зацікавлених сторін;

- повнота –перед презентацією інтегрованого звіту кроссекторальна робоча група повинна визначити зміст звіту, виходячи з відображення результатів його діяльності з врахуванням інтересів основних зацікавлених сторін та розумних очікувань . Для виконання даного принципу потрібно сформувати аудиторію зацікавлених сторін щоб провести громадських консультацій і діалог, виявити області і форми взаємодії із зацікавленими сторонами, де потрібно додаткові заходи щодо покращення ефективності і взаємної задоволеності, постійно відслідковувати тренди зміни рангу користувачів в карті зацікавлених сторін.

- реагування –з формування інтегрованої звітності кроссекторальна робоча група має послідовно реагувати на питання, які стоять перед зацікавленими сторонами та організацією в частині соціально- репутаційного капіталу[1].

Основне значення для покращення рівня соціально-репутаційного капіталу є сфера розвитку людського капіталу суб'єкта господарювання, що є найціннішим зі всіх видів капіталу, адже саме людина продукує всі види капіталу, а її потенціал є важливим стратегічним ресурсом та фактором економічного зростання та сталого розвитку як окремої організації, так і світу

загалом. В цей час, віддача від застосування людського капіталу та його продуктивність при реалізації бізнес-моделі суб'єкта господарювання, пов'язана з декількома факторами: якість його носіїв наданих природою, якість зумовлених власника капіталу, її індивідуальними перевагами та інтересами, зацікавленістю, відповідальністю, загальним рівнем культури та освіти та світоглядом; рівень інвестицій в розвиток особисто роботодавцем, які покращують професійні можливості та передбачають продуктивність праці, кар'єрний ріст, соціальний захист та підтримку здоров'я.

Однак, як цілком справедливо зазначають Т. С. Ожелевська та Л. В. Овчаренко, «...капіталовкладенням у людину притаманний вищий ступінь невизначеності та ризику, а зміни в розмірі людського капіталу який залежить від витрат неможливо оцінити з точністю...» [49].

Вкладення в людський капітал дають суттєвий за обсягом, тривалий за часом та інтегральний за характером соціальний і економічний ефекти. Власники організацій, роблячи незначні інвестиції в працівників, можуть отримати мультиплікативний ефект.

Дана багатоаспектність поняття людського капіталу вимагає розробки специфічних методів оцінки для подання інформації про нього в звітності. Як зазначають А. Н. Короб та Д. А. Панков, «... для визнання людського капіталу об'єктом бухгалтерського обліку, потрібно обґрунтувати його вартість, за якою його можна зарахувати до обліку...» [19]. У даний час є три підходи до оцінки вартості людського капіталу:

- 1) людський капітал як складова інтелектуального капіталу;
- 2) людський капітал як сукупність витрат з його створення
- 3) людський капітал як об'єкт інтелектуальної власності і відповідно нематеріальний актив.

Поширеним методом для оцінення вартості людського капіталу є метод, закладений на аналізі витрат на його відтворення та створення. Метод, заснований на вивченні витрат на людський капітал, завбачає систематизацію витрат на оплату праці персоналу, підвищення кваліфікації, навчання,

страхування, податки з заробітної плати, на страхові внески тощо(таблиця 2.3 додатку Б).

Оцінка людського капіталу за видами інвестицій в його розвиток дозволяє розрахувати загальний обсяг капіталовкладень в вдосконалення персоналу та оцінити загальні показники ефективності використання. Однак цей метод не дозволяє встановити цінність конкретного працівника, рівень його та особистісних якостей, що впливають на ефективність реалізації бізнес-моделі суб'єкта господарювання[30]. При розкритті інформації про людський капітал в звітності можна запропонувати додатково використовувати кваліметричний метод. Даний метод дозволяє репрезентувати якісні характеристики людського капіталу кількісними значеннями та розкрити вплив інвестицій в розвиток на ефективність відтворення.

Важливою умовою для реалізації бізнес-моделі та відтворення людського капіталу є наявність та ефективне застосування природного капіталу, адже природні ресурси потрібні для збереження життя на планеті та для життєзабезпечення населення і мають основне значення для здоров'я людини. На конференції під егідою ООН з управління і розвитку навколишнім середовищем, що відбулася в 1992 р в Ріо-де-Жанейро, прийнято декларацію, яка містить 27 принципів сталого розвитку. Основним принципом декларації проголошено турботу про людей, забезпечення їх прав на плідне і здорове життя в гармонії з природою.

Природний капітал разом з іншими видами капіталів є основним чинником, що забезпечує реалізацію бізнес-моделі суб'єкта господарювання. Зменшення витрат природного капіталу при вивченні економічних показників в звітності призводить до неадекватної оцінки бізнесу користувачами і неправильних висновків про ефективність та якість соціо- еколого-економічних взаємозв'язків в низці створення додаткової вартості. Збільшення практики застосування економічних методів управління природокористуванням завбачає розробку вартісних оцінок природного капіталу і його компонентів в звітності.

3. Удосконалення системи обліку та адміністрування інноваційного потенціалу за умов верифікації процедур генерування інтегрованої звітності

3.1 Моделювання інтегрованої облікової політики в контексті формування елементів інтегрованої звітності

В угоді про асоціацію між Україною та ЄС і його державами-членами в главі 13 визнано важливість комплексного застосування ефективних методик і правил у сферах законодавства щодо діяльності компаній і заснування корпоративного управління, а також стосовно бухгалтерського обліку та аудиту з метою утворення повноцінно функціонуючої ринкової економіки. Згода передбачає запровадження на національному рівні відповідних міжнародних стандартів і наближення до права ЄС у сфері аудиту та бухгалтерського обліку згідно з Додатками XXXIV-XXXVI до Угоди[2]. Реалізація даної стратегії вимагає від вітчизняних суб'єктів господарювання додержуватися положень директиви Європейської Комісії 2014/95/ЄС від 22 жовтня 2014 р. стосовно розкриття нефінансової інформації, що спрямована на зміни законодавства ЄС стосовно звітності та схвалена Європейським парламентом, і впровадження звітування за передбаченими вимогами протягом фінансового року, який розпочався з 1 січня 2017 року. Основним постулатом директиви є положення про те, що прозорість підводить до кращих результатів[4].

В цілому, появі директиви посприяли такі передумови:

- тільки 10% європейських організацій з 42 тисяч звітують за нефінансовими показниками;
- помітні такі недоліки в звітах: неадекватність нефінансової інформації, відсутність даних за різноманітністю;
- окремі країни ЄС самостійно посилювали вимоги до нефінансової звітності, особливо, країни-лідери: Данія , Великобританія, Швеція, Іспанія і Франція[34].

Зважаючи на те, що фахівці ЄС і підраховали, що підготувати звіт компанії коштуватиме приблизно 5 000 євро на рік, експерти скептично ставляться до даної цифри та вважають, що витрати повинні бути більшими, особливо для компаній, що проводять незалежний аудит звіту. Вирогідно, висока вартість є причиною того, що більшість компаній не подає інформацію про бюджет підготовки інтегрованого звіту і зазначає, що для них це інвестування цих коштів в інноваційний проект, адже підготовка звітності дає конкурувати в боротьбі за міжнародні інвестиції, підвищити порівнянність та прозорість звітності та її якість для інвесторів.

Інвестиційна тактика організації покликана прямо спрямовувати інноваційну діяльність у ту сферу його діяльності, яка буде приносити інвестиції, тому інновації та інвестиції є пов'язаними сферами господарської діяльності. Аналіз існуючих підходів до визначення суті поняття «інновація» довело, що всі вони мають загальну рису – інновації завжди спрямовані на утворення нового чи удосконалення існуючого. Отже, інновації завжди супроводжуються якісними змінами чи нововведеннями, однак вони стають інноваціями тоді, коли можуть бути застосовані на практиці та принести організації інвестиції. Взявши до уваги вищенаведене, вважаємо, що для суб'єкта господарювання оприлюднення та формування інтегрованої звітності є інновацією, а сама процедура обробки, збору, групування інформації в звіті є інноваційним проектом, що потребує внутрішніх інвестицій для його реалізації та приверне іноземні інвестиції після його реалізації. Компліментарний простір взаємодії інновацій та інвестицій, пов'язаних з складанням інтегрованої звітності наведено на рисунку 3.1 додатку В. Під інвестиційно-інноваційним процесом складання інтегрованої звітності потрібно розуміти еклектичне поєднання та інвестиційної діяльності, що в результаті створюється звіт, оприлюднення якого призводить до отримання суб'єкту господарювання синергетичний соціо-еколого-економічний ефект.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» інноваційний проект це комплект документів, що визначає комплекс і

процедуру усіх необхідних заходів щодо створення і реалізації інноваційного продукту[46]. Інноваційним визнається той проект, яким окреслюється розробка, виробництво і реалізація інноваційного продукту. Головним документом для реалізації проекту з формування інтегрованої звітності є відповідно інтегрована облікова політика, концепція якої допоможе упорядкувати й структурувати роботу зі створення багатофункціональної інформаційної системи для визначення показників звіту з урахуванням вимог законодавства, потреб зацікавлених користувачів та практики діяльності суб'єкта господарювання, які при задоволенні інформаційних запитів повинні стати інвесторами.

Всякий інноваційний проект потребує уваги до ходу його реалізації, тому при виконанні інноваційного проекту з складання інтегрованої звітності вимагають визначення його етапи, що мають бути добре сплановані, а методи та процедури їх реалізації мають розкриватися в обліковій політиці, адже «хвилину, витрачену на планування, економить десять при виконанні» [31]. Тому делегування, планування, моніторинг та контроль аспектів реалізації інноваційного проекту з складання інтегрованої звітності і постійна мотивація залучених до досягнення його цілей мають здійснюватися з засосуванням сучасних методів управління проектами.

Управління проектами – це процес управління ресурсами проекту та командою, за допомогою спеціальних прийомів та методів з метою успішного досягнення поставленої мети[42].

Щоб визначити слабкі та сильні сторони діяльності суб'єкта господарювання та перелік питань, які доречно розкривати в звіті доцільно провести анкетування співробітників, що працюють в різних підрозділах, і відповідно є компетентними з різних питань та можуть дати рекомендації членам кроссекторальної робочої групи та управлінському персоналу стосовно змістовного наповнення інтегрованого звіту та показників, що можуть зацікавити інвесторів.

Як зауважили фахівці незалежної української компанії, що надає послуги в сфері бізнес консультивання, аудиту, незалежної оцінки, управлінського та бухгалтерського обліку «Baker Tilly», шлях створення звітності у кожній організації свій, немає критеріїв, що включати, а що виключати зі звітності.

Для дієвої реалізації інноваційного проекту з складання інтегрованої звітності варто створити в організації базу даних показників інтегрованого звіту, що дозволить занотувати пропозиції співробітників стосовно розкриття інформації та отримати можливість комбінувати ідеї створивши конструктор змістовного наповнення звіту. Опитування співробітників можливо провести шляхом анкетування при якому кожен учасник працює над переліком пропозицій чи показників інтегрованої звітності самостійно, а тоді ідеї зводяться в один список, виключаючи дублювання та формують «Корпоративну базу ідей показників інтегрованої звітності». Ідеї можуть об'єднуватись у вигляді електронної таблиці, що міститиме інформацію про автора, його посаду, висунений показник звіту, опис показника, розділ в якому пропонується його розкривати(таблиця 3.1 додатку В).

Кроссекторальна робоча група з складання інтегрованої звітності повинна провести оцінку ідей, наведених в даній базі, обрати ті показники за якими підприємство буде звітувати, об'єднати їх за розділами звіту, визначити запити стейкхолдерів та їх відношення до обраних показників звіту для виключення інформаційної асиметрії. О. А. Лаговська висуває пропозицію визначати «...інформаційну асиметрію як неповну або недосконалу інформацію про господарську діяльність суб'єкта господарювання, що виникає через те, що учасники господарських процесів мають різні відомості для управлінських рішень...» [36]. По відношенню до звітності інформаційна асиметрія може з'являтися внаслідок недосконалого розкриття інформації за різними розділами звіту, відсутністю взаємозв'язку фінансових показників з нефінансовими, неврахуванням інформаційних запитів зацікавлених користувачів. Надання

користувачам ширшого спектра інформації позитивно позначається на ринковій капіталізації компаній.

Провідні іноземні корпорації розкривають в своїх звітах інформацію, відповідно до виявленого запиту зацікавлених сторін з метою перепрофілювання своєї діяльності відповідно до принципів сталого розвитку. Діалог з користувачами можна проводити шляхом онлайн-анкетування та при цьому анкети доцільно розміщувати на сайті суб'єкта господарювання в вільному доступі, щоб кожен користувач, що заходить на сайт та цікавиться напрямками діяльності організації міг висловити думку стосовно показників інтегрованого звітування та навести пропозиції їх розширення. Перевагами цього методу збору інформації є високий темп збирання та оброблення даних, низька вартість, можливість користуватися різними інформаційними джерелами комп'ютерної мережі тощо.

Після формування переліку показників звітності кроссекторальною робочою групою повино бути визначена собівартість та послідовність збору інформації для визначення показника з бази ідей показників інтегрованої звітності та запропонованих користувачами, лише може бути прийняте рішення про доречність їх розкриття в інтегрованому звіті. Сама ідея розкриття показника повина бути цікавою, характеризувати рівень сталого розвитку діяльності, однак може виявитися, що існує ймовірність виникнення певних труднощів, які несуть ризики, в процесі збору інформації для розкриття показника. При визначенні змісту інтегрованого звіту всі учасники кроссекторальної робочої групи мають акцентувати увагу, яка розкривається інформації, адже на тому, щоб в звіті була наведена єдина картина опису процесу створення вартості в коротко- та довгостроковому періоді з дотриманням цілей сталого розвитку[38].

Після визначення доречності наведення показника в звіті, кроссекторальною робочою групою з формування звітності повино бути складено уніфікований альбом показників за розділами звіту з розподілом показників за видами та описом інформації, що характеризують показники, і з

визначенням цілі програми сталого розвитку, що характеризує показник для з'ясування внеску організації в їх досягнення. Альбом показників звіту дозволяє розподілити обов'язки з розробки графіка надання інформації, визначення показників за учасниками робочої групи, налагодити обліково-аналітичний процес в організації, який буде відповідати вимогам звітності. Альбом показників інтегрованого звіту варто наводити в вигляді додатка до проекту облікової політики.

В процесі реалізації інноваційного проекту з складання інтегрованої звітності до уніфікованого альбому показників звіту можуть вноситися зміни, що мають обов'язково розкриватися в інтегрованій обліковій політиці. Наповнення даного альбому показників інтегрованого звіту для усіх суб'єктів господарювання буде індивідуальним, адже залежить від розмірів підприємства, галузі діяльності, підтримки та реалізації цілей сталого розвитку, розкритого та затвердженого в інтегрованій обліковій політиці змісту звіту, інформаційних вимог зацікавлених користувачів та реальних інвесторів суб'єкта господарювання, наявності капіталів та особливостей бізнес-моделі за їх видами та використанням в процесі створення вартості, чи можуть вплинути на стратегію і розподіл ресурсів суб'єкта господарювання в майбутньому тощо.

Основне місце у налагодженні обліково-аналітичного процесу суб'єктів господарювання, що реалізують інноваційний проект з складання інтегрованої звітності займає опрацювання метричних методики і систем оцінки нефінансових та фінансових показників звіту, що дозволять точно і достовірно оцінити результати діяльності організації з точки зору різних сфер. Впровадження та узгодження у діяльність суб'єкта господарювання процесу збору даних для опису та розрахунку показників може вплинути на час, потрібний для підготовки звіту. В зв'язку з цим виникає потреба в розробці методичних параметрів облікової політики, що дозволять впровадити процес складання інтегрованої звітності в обліковий процес організації та забезпечать високу інформативність і достовірність показників інтегрованого звіту для задоволення інтересів різних груп зацікавлених користувачів звітності й

ефективному використанню часу учасниками кроссекторальної робочої групи на підготовку та оприлюднення звіту.

3.2 Розвиток стратегічного компоненту формування інтегрованої звітності як інструменту ідентифікації ризиків

Модель комплексної бізнес-звітності, запропонована Британським інститутом сертифікованих фінансових аналітиків, визначає мінімізацію ризиків як один з основних резервів підвищення вартості компанії. При цьому розробники моделі наголошують на тому, що для управління ризиками слід використовувати інструменти бухгалтерського обліку, а один із принципів, на якому базуються її положення, підкреслює, що звітність повинна розкривати будь-яку додаткову інформацію, необхідну інвестору для розуміння статей, в яких записується повідомлення про власність і ризик. З цього приводу О. Горін зазначає, що «...внаслідок зміни цільових установок бізнесу змінюється парадигма звітності компанії: ключовим звітом стає звіт про вартість компанії та звіт про ризики, що додається до нього» [62].

Це інтегрована звітність, яка дає змогу керівництву компанії створити цілісну картину процесу створення вартості компанії, оцінити реалізацію стратегії розвитку, досягнуті результати і, перш за все, виявити та усунути або запобігти проблемні аспекти компанії. Повною мірою виявляється в процесі формування інтегрованої звітності, а також на стадії прийняття рішення. Структурований інтегрований звіт повинен розкривати інформацію про ризики, що впливають на коротко-, середньо- та довгострокову спроможність організації створювати вартість, а також про механізми корпоративного управління, а інтегрована система обліку повинна оцінювати можливі наслідки ризиків. (загрози) та вживати дієвих заходів заохочення до їх мінімізації.

Дослідження наукової літератури та нормативних джерел показали, що сьогодні немає чіткого розуміння ризику, особливо в бізнесі та

бухгалтерському обліку. Ризик у будь-якій його формі є складним, багатошаровим явищем, яке має безліч визначень. Така ситуація пояснюється, зокрема, певним ігноруванням теорії ризику в чинному національному господарському законодавстві, відсутністю науково-методичних розробок щодо впровадження заходів щодо виявлення, оцінки, ідентифікації та мінімізації ризиків у реальній господарській практиці та контролю.

Як уже зазначалося, для реалізації інноваційного проекту інтегрованої звітності доцільно досліджувати два види ризиків, а саме бізнес, який розкривається в інтегрованому звіті, та бухгалтерський облік, який виникає безпосередньо в процесі створення та публікації інтегрованого звіту.

У процесі досягнення цілей сталого розвитку підприємства особливе значення набуває принцип безперервності діяльності, який в умовах економічної кризи займає домінуюче положення в системі бухгалтерського обліку та інтегрованої звітності та несе з собою велику кількість підприємницькі ризики в поточній діяльності та в найближчому майбутньому. Підприємницький ризик є переконливою характеристикою суб'єктів підприємницької діяльності в умовах конкуренції, оскільки ринкові відносини пропонують економічну свободу, за якої вигода одних компаній стає втратою для інших. Таким чином, підприємницька діяльність – це діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання на свій ризик. Відповідне визначення наведено і в Законі України «Про підприємництво», згідно з яким підприємництво – це безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик [47].

Як слушно зазначають американські дослідники історичного розвитку концепції підприємництва Р. Хізріч та М. Пітерс, місце ризику в теорії підприємництва є питанням, щодо якого автори, як минулі, так і сучасні, схильні до розбіжних поглядів. Хоча дослідження показали, що кількість праць з проблем управління підприємницькими ризиками неухильно зростає, у сучасній науковій та практичній літературі існують досить різні розуміння цього терміну.

«Бізнес-ризик», який створює концептуальну плутанину і не сприяє розробці ефективних заходів щодо мінімізації або усунення ризикових ситуацій. Розглянемо найбільш поширені підходи до інтерпретації бізнес-ризиків.

Підприємницький ризик, на думку В. Вітлінського, — «...це ризик, який виникає від усієї діяльності, пов'язаної з виробництвом товарів, товарів, послуг, їх реалізацією, товарно-грошовими та фінансовими операціями, торговельними, соціально-економічними та науково-технічними проектами...» [62]. Це визначення дещо звужує предмет дослідження, оскільки не виділяє жодних подій, які можуть призвести до ризику, незрозуміло, що автор розуміє під ризиком (чи то відхилення від заявленої мети діяльності, чи небезпека, чи непередбачувані ситуації).

Більш змістовне визначення підприємницького ризику пропонує І.О. Доценко, який визначає це «...як володіння бізнес-одиниці, яка під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів переходить від нормальної до непередбачуваної, тобто в гіршій за планову ситуацію, ймовірно мати частину свого майна, втрату доходу або втратить додаткові витрати від здійснення виробничо-торгівельної діяльності...» [26]. Проте авторський підхід пов'язує поняття підприємницького ризику з відхиленнями від цієї мети лише негативного характеру. На нашу думку, ведення бізнесу в умовах ризику, що може призвести до збитків або непередбачених збитків, насамперед спрямоване на отримання додаткового доходу. Таку думку висловив також Адам Сміт, який описав ризик «як можливість виграти чи програти...» [51]. Такий підхід підтримують місцеві вчені Д.А. Стефанич, П.Г. Вашків, С.Ю. Попіної, які підтверджують зв'язок ризику з додатковим доходом, а ризик визначають як «...імовірність того, що підприємство зазнає збитків або отримає прибуток у процесі своєї господарської діяльності порівняно з поставленими завданнями...» [65]. А вчені М.Г. Лапуста та Л.Г. Шаршукова загалом відзначають, що «...хоча наслідки ризику часто проявляються у вигляді збитків або неможливості отримати очікуваний прибуток, ризик, однак, є не просто

небажаними результатами прийняття рішень. При певних варіантах для Бізнес-проекти ризикують не тільки не досягти бажаного результату, а й ймовірність перевищення очікуваного прибутку. Це бізнес-ризик, який характеризується поєднанням можливості як небажаних, так і особливо сприятливих відхилень від запланованого результату...» [37].

Термінологічний аналіз терміну «підприємницький ризик» виявив його основні характеристики (рисунк 3.2 додатку В). Дослідження дає змогу виявити основні характеристики бізнес-ризиків, які виникають у бізнес-моделі компанії та описані в інтегрованій звітності:

- Імовірнісний характер (підприємницький ризик пов'язаний з бізнес-процесами, які здійснюються як частина бізнес-моделі компанії, і фінансові або інші наслідки бізнес-процесів можуть змінюватися в певних межах і, отже, можуть вплинути або не вплинути на кінцевий фінансовий ефект) результат усієї економічної діяльності або соціально-екологічні показники, що характеризують бізнес-модель);

- соціально-еколого-економічний характер (підприємницький ризик багатовимірний і проявляється на всіх фазах і видах економічної діяльності, соціальних відносинах як всередині підприємства, так і з суспільством в цілому, впливі діяльності на навколишнє середовище тощо);

- невизначеність результату (підприємницький ризик завжди виникає за умов вибору, а очікуваний рівень ризику може коливатися в певній області, його наслідком може бути як негативний, так і позитивний соціально-екологічний та економічний вплив на бізнес-процеси в рамках бізнес-моделі під ' управління проектами);

- суб'єктивно-об'єктивне походження (підприємницький ризик по-різному сприймається різними суб'єктами, які на основі різних психологічних, етичних та інших цінностей приймають управлінські рішення для здійснення одних і тих самих господарських операцій, поряд з об'єктивністю існування підприємницького ризику, що поєднується майже з усіма видами бізнес-операцій у бізнес-моделі)[12].

Тому ми пропонуємо визначити підприємницький ризик як об'єктивно-суб'єктивну економічну категорію, що характеризує ймовірність негативних або позитивних наслідків соціально-екологічної та економічної діяльності при реалізації бізнес-моделі компанії в ситуації невизначеності.

Безперечним є те, що для уникнення кризових явищ у компанії або зменшення негативного впливу підприємницьких ризиків на результати бізнес-моделі компанії необхідно чітко визначити ризикові події та їх наслідки в системі обліку.

Професор Гуцайлюк З.В. влучно наголошує в цьому контексті «...сама відсутність інформації створює ризики. Причому останній на рівні компанії майже повністю формується в бухгалтерському обліку...» [25]. Вчений підтверджує виняткову позицію бухгалтерський облік у системі ризик-менеджменту компанії та примітки: «Реалізація функції обліку в системі економічної безпеки суб'єктів господарювання потребує проведення ряду робіт, пов'язаних з інформаційним забезпеченням управління економічними ризиками та ризиками в системі обліку...» [10]. Н. В. Чебанова, Т. І. Єфіменко та В. М. Орлова трактують «...ризики в бухгалтерському обліку як ризики вибору методичного підходу до формування облікової інформації...» [47]. Під обліковим ризиком науковці розуміють ризик неточностей в обліку та звітності, тобто ризики, які ставлять під загрозу якість звітності, а отже і якість прийнятих на її основі управлінських рішень. Як основний наслідок прояву облікового ризику науковці визначають якість звітної інформації як найважливіший заключний етап бухгалтерського процесу[63].

У наукових колах поняття «бухгалтерський ризик» вивчене менше, ніж «бізнес-ризик. Визначаючи це, вчені наголошують на таких основних аспектах:

- По-перше, бухгалтерський ризик завжди пов'язаний з людським фактором, а саме з некомпетентністю чи помилками тих, хто веде бухгалтерський облік і звітність у компанії;

- По-друге, ефект облікового ризику зазвичай негативний (це створює додатковий майновий, фінансовий і втрата репутації, неправильні управлінські рішення, збиткова діяльність, упущена вигода тощо);

- По-третє, причиною бухгалтерського ризику можуть бути методологічні неточності (вибір альтернативних методів обліку, нечіткість окремих положень принципів і стандартів бухгалтерського обліку, зміна нормативних вимог у сфері бухгалтерського обліку та оподаткування).

З метою врахування бухгалтерського ризику при реалізації інноваційного проекту інтегрованого обліку пропонуємо визначати його як ймовірність негативних наслідків внаслідок організаційних, методичних і методичних помилок в інтегрованій системі обліку, що впливають на якість, точність та надійність. Соціально-економічна діяльність в інтегрованій звітності та неправильні рішення зацікавлених сторін на основі інформації в інтегрованому звіті[13].

При створенні інтегрованого звіту з точки зору ризик-орієнтованого менеджменту його творці повинні в рамках теорії ризиків: по-перше, врахувати всі бізнес-ризиків, які впливають на стабільну та збалансовану роботу компанії, розробити методи їх нівелювання. або, якщо неможливо, заходи щодо їх мінімізації або оптимізації; по-друге, при розкритті показників інтегрованого звіту в тому чи іншому розділі вони повинні оцінити обліковий ризик негативного сприйняття тієї чи іншої інформації зацікавленими сторонами, що може виникнути в результаті неправильного подання інформації у звіті.

Підприємницькі та бухгалтерські ризики в бізнес-моделі компанії виникають внаслідок перманентної трансформації зовнішніх і внутрішніх факторів. При цьому зовнішні фактори мають безпосередній вплив на рівень бізнес-ризиків (крім правового). Як правило, підприємство не має істотного впливу на зовнішні фактори, що ускладнює розробку заходів щодо їх контролю.

Внутрішні фактори діють в обох напрямках (за винятком виробництва та фінансів, які суттєво не впливають на обліковий ризик) і є більш керованими, ніж зовнішні(рисунк 3.3 додатку В). Розглянемо ближче вплив зовнішніх і

внутрішніх факторів на рівень бізнес- та облікових ризиків у бізнес-моделі компанії.

Політичні фактори безпосередньо пов'язані з урядом у країнах, де ведеться бізнес, або в країнах, де компанія має ділових партнерів[54]. Під впливом політичних факторів у реалізації бізнес-моделі можуть існувати такі бізнес-ризик: ризик припинення або скорочення економічної діяльності внаслідок військових конфліктів, революцій, державних переворотів тощо; ризик погіршення інвестиційного клімату в країні і, як наслідок, труднощі із залученням іноземних фінансових інвесторів; ризик націоналізації та експропріації бізнесу компанії; Трансферний ризик у зв'язку з можливими обмеженнями на конвертацію іноземної чи національної валюти тощо.

Економічні фактори залежать від стану економічного становища країни, впорядкованості та надійності її фінансової системи, загального стану економічного розвитку та інфляції, валютних курсів тощо. При реалізації бізнес-моделі під впливом економічних факторів можуть виникнути валютні, інвестиційні та кредитні ризики, які можуть мати як негативний, так і позитивний вплив на фінансові результати підприємства. Правові чинники стосуються змін у правовому регулюванні підприємницької діяльності, відсутності чіткої регламентації правового регулювання окремих бізнес-процесів, порушення договірних відносин контрагентами тощо[60]. Під впливом правових факторів у бізнес-моделі зростають ризики бізнесу втрата доходу, капіталу або збитки можуть виникнути через порушення або протиріччя між внутрішніми та зовнішніми правовими нормами, законами, нормативними актами, закони, постанови, розпорядження, правові документи тощо.

Правові фактори також можуть створювати бухгалтерські ризики, пов'язані з недотриманням або неправильним тлумаченням податковими та бухгалтерськими спеціалістами, що може призвести до штрафів чи інших зобов'язань.

Фактори навколишнього середовища впливають на рівень підприємницького ризику через наявність природного капіталу, необхідного для здійснення господарської діяльності, клімато-географічні умови території, на якій він функціонує, стан довкілля, наявність енергетичних ресурсів тощо. Особливістю впливу факторів зовнішнього середовища на бізнес-ризик є те, що вони орієнтовані в обох напрямках. По-перше, процес впровадження бізнес-моделі залежить від наявності природних ресурсів, а їх погана або недостатня якість може створити ризик порушення виробничого процесу. У моделі існує ризик шкоди довкіллю, ризик виникнення надзвичайних ситуацій через забруднення навколишнього середовища, ризик негативних наслідків для здоров'я та безпеки людей від господарської діяльності тощо[40].

Науково-технічні фактори пов'язані з розвитком продуктивних сил під впливом докорінної перебудови технічних основ бізнес-моделі за рахунок перетворення науки на провідний фактор виробництва, поширення інформаційних технологій у всіх сферах економічної діяльності. До науково-технічних факторів можна віднести бізнес-ризик невідповідності технічного рівня виробництва рівню інновацій, ризик неналежного патентного захисту, ризик негативних результатів науково-дослідної діяльності тощо.

Фактори ринкового середовища включають демографічні умови в регіоні, в якому продаються товари чи послуги, життєві цикли товарів чи послуг, слабке проникнення на ринок, розподіл прибутку та галузева конкуренція, купівельна спроможність, загальний попит на бізнес-моделі, ціни тощо. Під впливом ринкових факторів у бізнес-моделі виникає ризик втрати прибутку через низький попит на продукцію або низьку купівельну спроможність населення, ризик залежності від великих замовників монополістів, ризик сильної конкуренції, коливання ринкової вартості продукції.

Вплив зовнішніх факторів на реалізацію бізнес-моделі навряд чи можна передбачити, як і розробку ефективних заходів щодо зниження ризиків, які виникають у результаті ваших дій[48]. Внутрішні фактори впливу є більш передбачуваними, що дає можливість розробити організаційно-методичну

основу для запобігання, нівелювання, зниження та контролю ризиків, що виникають у бізнес-моделі під їх впливом.

Факторами фінансового впливу є достатній фінансовий капітал для реалізації бізнес-моделі, структура джерел фінансового капіталу (власних і позикових), дорожче або дешевше обслуговування наявних кредитів через підвищення або зниження процентних ставок, коливання валютних курсів. Під впливом фінансових факторів у бізнес-моделі виникають ризики фінансової нестабільності, нестачі власних фінансових ресурсів, ризики ліквідності та інші.

Технологія та виробничі фактори залежать від технологічного оснащення виробничого процесу, ефективності чи надійності нової технології виробництва порівняно з технологіями конкурентів, у тому числі від потенціалу розвитку технологій, скорочення запланованого виробництва та продажу бізнес-моделей через падіння продуктивності. , простої заводу, втрата робочого часу, відсутність необхідних матеріалів та комплектуючих, збільшення браку, фізичний чи моральний знос виробничих приміщень. Під впливом цих факторів виникають бізнес-ризиків зниження рентабельності, рентабельності та технічного забезпечення виробничого процесу[10]. Технологічні фактори також можуть спричиняти облікові ризиків, наприклад, відсутність необхідної інфраструктури для впровадження новітніх інформаційних технологій бухгалтерського обліку, аудиту, автоматизації процесу створення інтегрованої системи звітності тощо.

Висновки

Результатом дослідження є теоретичне узагальнення та вирішення наукової проблеми, яка полягає в науковому обґрунтуванні методологічних і теоретичних постулатів формування інтегрованої звітності та розробці практичних рекомендацій щодо розкриття та визначення її показників. На основі проведеного дослідження сформульовано наступні висновки та пропозиції.

1. Передумовами походження інтегрованої звітності є розвиток теорії та поява інституційних інвесторів, діяльність яких сформована на принципах соціально-відповідального інвестування, підвищенні вимог до оприлюднення звітності біржами в різних країнах світу, руху України до Європейського Союзу, розширенні міжнародної співпраці з вирішення проблем екологічної безпеки, розвитку інформаційно- комунікаційних технологій. Дані зрушення суспільно-економічних відносин посприяли тому, що інтегрована звітність є мейн-стрімом сьогодення. Для запровадження нової моделі звітування в практику вітчизняних суб'єктів господарювання підготовлено суспільно-еколого- економічну концепцію імплементації звітності, що дозволить реалізувати завдання поширення практики інтегрованої звітності та посприяти діалогу між інвесторами та укладачами звітності.

2. Під терміном «інтегрована звітність» розуміють процес узагальнення показників, які характеризують фінансово-господарську та соціо-еколого-економічну діяльність організації, в результаті якого формується періодичний інтегрований звіт, що містить корисну та важливу інформацію про створення вартості в коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі. Врахувавши зазначене визначення та опираючись на результатах дослідження впливу економічних течій на процес формування звіту, визначено перелік його показників, що враховують сучасну філігранність, багатогранність, масштабність змін господарської діяльності суб'єктів господарювання

3. Дослідження практики застосування та нормативної бази

наведених у Міжнародному стандарті інтегрованої звітності принципів дало змогу дійти висновку про вартість їх систематизації шляхом поєднання в три групи за цілями використання та спрямованістю : структурні, організаційні та якісні. Дотримання структурних принципів інтегрованої звітності, а саме: вартісний підхід ; розмежування капіталу; моніторинг і контроль ризиків; соціогармонія та екологізація дає змогу сформувати систему показників, що мають наводитися в звіті та розробити організаційно-методичні механізми розкриття та збору інформації про них. В розрізі організаційних принципів звітності, які охоплюють обліковий процес запропоновано виділяти принципи реагування та центрорієнтованості, колації та інформаціології. Ступінь корисності інформації, яку містить інтегрований звіт визначають якісні принципи інтегрованої звітності, що запропоновано доповнити принципами темпоральності , відкритості, зрозумілості.

4. Проведений аналіз звітності сталого розвитку підприємств та іноземних корпорацій, що функціонують на ринку, дозволив встановити, що суб'єкти господарювання при формуванні звітності не дотримуються принципи складання інтегрованого звіту; використовують різні стандарти; значна кількість показників та чинників зовнішнього середовища залишаються не розкритими, тощо. Для усунення перелічених тенденцій запропоновано при наведенні фінансових показників звітності дотримуватися вимог Міжнародного стандарту інтегрованої звітності, які структурно надають рекомендації стосовно розподілу капіталу за видами, розкриття складових бізнес-моделі, вартісного розкриття інформації в коротко-, середньо та довгостроковому періоді, а при відкриті нефінансових показників звітності дотримуватися вимог стандартів сталого розвитку Глобальної ініціативи зі звітності.

5. Визначено, що для суб'єкта господарювання оприлюднення та формування інтегрованої звітності є інновацією, а процедура збору, обробки та групування інформації в звіті є інноваційним проектом, що потребує внутрішніх інвестицій для реалізації та приверне інвестиції після його реалізації. Розроблено компліментарний простір взаємодії інновацій та

інвестицій, зв'язаних з формуванням звітності, що еkleктично поєднує інноваційну та інвестиційну діяльність, в результаті створюється інтегрований звіт, оприлюднення якого дає змогу отримати суб'єкту господарювання синергетичний соціо-еколого-економічний ефект.

6. Запропоновано шляхом опитування співробітників створювати в організації «Корпоративну базу ідей показників інтегрованої звітності», що дозволить зафіксувати пропозиції співробітників стосовно розкриття інформації та створити «конструктор» змістовного наповнення звіту шляхом застосування методичних засад формування алгоритмів наведення показників в звіті. Розроблено форму «Уніфікованого альбому показників інтегрованого звіту», в якому об'єднано показники за розділами інтегрованого звіту, описом та видами інформації, яку вони характеризують, та з визначенням цілі програми сталого розвитку, що характеризує показник для визначення внеску організації в їх досягнення. Використання «Уніфікованого альбому показників інтегрованого звіту» при реалізації інноваційного проекту з формування інтегрованої звітності дає змогу розподілити обов'язки з визначення показників за учасниками робочої групи; налагодити обліково-аналітичний процес на підприємстві, який буде відповідати вимогам інтегрованої звітності; розробити графіки надання інформації; створити автоматизовану інфраструктуру центру обробки даних для опису та розрахунку показників інтегрованого звіту; застосовувати його в порівняльній та аналітичній роботі управлінського та обліково-аналітичного персоналу, для оціночних дій та прийняття зважених рішень зацікавленими користувачами та постачальниками фінансового капіталу.

7. З метою розкриття в звітності якісної інформації про капітали розглянуто історичну ретроспективу розвитку та визначено основні структурні елементи понятійно-термінологічного апарату теорії капіталів. Уточнено економічний зміст виробничого, фінансового, інтелектуального, людського, природного та соціально-репутаційного капіталів, що забезпечить розкриття в звіті якісної інформації про перетворення і використання різних видів капіталу

в їх взаємозалежності і взаємозв'язку, і дозволяє визначити вартість бізнес-моделі суб'єкта господарювання та надавати інвесторам інформацію про те як новостворена вартість відшкодовує використаний капітал та як відновлюються окремі види капіталу в процесі створення додаткової вартості.

8. Розроблено концепцію створення людського капіталу, яка базується на принципах ефективного використання, уявлення роботодавця, ринкового середовища, також враховує вплив ментальних, демографічних, інституціональних, екологічних, соціально-корпоративних, виробничих чинників. Для забезпечення оцінки елементів людського капіталу запропоновано використовувати кваліметричний метод, що дозволяє представляти якісні характеристики людського капіталу кількісними значеннями. З метою ефективної реалізації бізнес-моделі суб'єкта господарювання елементи людського капіталу згруповано наступним чином: організаторські здібності, трудовий потенціал, кваліфікаційні та мотиваційні якості, психологічне співробітництво.

9. Обґрунтовано сутність та склад принципів класифікації бухгалтерського і підприємницького ризиків, до яких віднесено: комплексність, системність, безперервність, фасилітація постійного поліпшення, залучення зацікавлених сторін, структурність, відкритість, інформованість та розподіл повноважень. З метою розробки дієвих заходів та методів протидії ризикам, встановлення та пошуку сутності протиризикової реалізації інноваційного проекту з формування інтегрованої звітності запропоновано класифікувати бухгалтерські ризики за етапами його реалізації та за ознаками: очікування стейкхолдерів; кадрові; організаційно-управлінські; бізнес-планування; структурні; адміністративні; моніторингові; експонентні; інфраструктурні; корпоративні; аналітичні; коригуючі; узагальнюючі; завірення. Для комплексного опису інформації про ризики, в бізнес-моделі суб'єкта господарювання розроблено класифікацію ризиків за розділами інтегрованого звіту. Розроблені класифікації ризиків стали основою для розробки методичних рекомендацій щодо якісної та кількісної оцінки

ризиків та визначення «ризик- апетиту» реалізації інноваційного проекту з формування інтегрованої звітності.

Перелік джерел посилання

1. AA1000 Stakeholder Engagement Standard (AA1000SES) [Electronicresource]. Retrieved from: <http://www.accountability.org>.
2. Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and Their Member States, of one part, and Ukraine, of the other part [Electronic resource]. Retrieved from: http://eeas.europa.eu/ukraine/assoagreement/assoagreement-2013_en.htm.
3. Bertalanffy L. von. General System Theory A Critical Review, «General Systems», vol. VII, 1962. P. 1–20.
4. Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non- financial and diversity information by certain large undertakings and groups. [Electronic resource]. Retrieved from:<http://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=EN>
5. King Code of Governance for South Africa 2009. Institute of Directorsin Southern Africa, 2009. 66 p.
6. Porter G., Norton G. Financial accounting: impact on decision-makers. Mason: South-Western, Cengage Learning, 2010. 710 p.
7. Stivers B., Covin, T., Hall, N., Smalt, S. How non-financial performance measures are used. Management Accounting (USA), 1998. Vol. 79, №. 8. P. 44–49.
8. Sveiby K. E. The Intangible Assets Monitor [Electronic resource]. Retrieved from: <http://www.sveiby.com/articles/CompanyMonitor.html>.
9. Adams S., Simnett R. Integrated Reporting: An Opportunity for Australia’s Not-for-Profit Sector. AustralianAccounting Rewiew. 2011. Vol.21. Issue3. P. 292–301.

10. Андрейчиков О.О. Аналіз значення інтелектуального капіталу в сучасному світі. Системи обробки інформації. Вип. 5(86). Харків, 2010. 283 с.
11. Балашова Н. Н., Мелихов В. А. Организационно-методические подходы к разработке учетной политики для целей формирования когерентно-интегрированной отчетности агропромышленных холдингов. Бизнес. Образование. Право. Вестник Волгоградского института бизнеса. 2014. № 2(27). С. 99–104.
12. Безверхий К. Принципи бухгалтерського обліку та їх вплив на обліково-звітну інформацію підприємства. Галицький економічний вісник. 2012. №6(39). С.76–92.
13. Беккер Г. Человеческий капитал (главы из книги). США : экономика, политика, идеология. 1993. № 11, 12. С. 110.
14. Бобошко В. И. Развитие принципов бухгалтерского учета и отчетности. Инновационное развитие экономики. № 5. 2011. С. 88–91.
15. Будько О. В. Розвиток та необхідність складання інтегрованої звітності. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Випуск 6. Частина 5. С. 114–117.
16. Бухгалтерський словник ; за ред. проф. Бутинця Ф. Ф. Житомир: ПП «Рута», 2001. 224 с.
17. Вітлінський В. В., Верченко П. І., Сігал А. В., Наконечний Я. С. Економічні ризики: ігрові моделі: навч. посібник. К.: КНЕУ. 2002. 446 с.
18. Герасимова Л. Н., Коробкова О. С. Развитие интегрированной бухгалтерской отчетности в России. Экономика и управление в XXI веке: тенденции развития. 2014. №17. С. 85–88.
19. Гильфердинг Р. Финансовый капитал. М. :Прогресс, 1910. 231с.
20. Гнилицька Л. В. Сучасні підходи до квінтесенції публічної звітності підприємства в контексті забезпечення його економічної

безпеки. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2016. Вип. 1 (34). С. 48–65.

21. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку : монографія. К. : Центр учбової літератури, 2007. 522 с.

22. Гринчишин Я. Принцип безперервності в Україні: порівняння з міжнародними стандартами. Бухгалтерський облік і аудит. №11. 2013. С. 3–8.

23. Грицишен Д. О. Модифікація принципів бухгалтерського обліку в контексті положень сталого розвитку промислових підприємств. Економічний простір. 2015. № 100. С. 108–124.

24. Гура Н. О. Бухгалтерський облік як наука, його принципи, предмет і об'єкти. Бухгалтерський облік у системі економічних наук. 2007. № 6. С. 3–8.

25. Гуцайлюк З. В. Економічні ризики в інформаційній системі бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік і аудит. 2010. №7. С.8–13.

26. Доценко І. О. Систематизація класифікаційних ознак підприємницького ризику. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2011. № 4. С. 83–91.

27. Єфименко Т. І., Жук В. М., Ловінська Л. Г. Інформація в антикризовому управлінні: глобальний аспект стандартизації обліку та фінансової звітності : монографія. Держ. навч.-наук. установа «Акад. фін. упр.». Київ : ДННУ «Акад. фін. упр.», 2015. 399 с.

28. Занора В. О. Ризик-орієнтоване управління виробничо-технологічними витратами машинобудівних підприємств. Бізнес Інформ. 2014. № 4. С. 157–161.

29. Історія економічних учень: підручник у 2-х ч. Ч. 1 ; за ред.В. Д. Базилевича. [3-тє вид., випр. і доп.]. К.: Знання, 2006. 1157 с.

30. Квалиметрия. Материал из Википедии [Электронный

ресурс]. – Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org/wiki>

31. Кобзарев О. Фандрейзинг. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Асоціація міст України. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 84 с.

32. Костирко Р. О. Перспективи міжнародної інтегрованої звітності [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21CO

33. Крутова А. С. Облік в системі електронної комерції : монографія. Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. Х., 2010. 395 с.

34. КСВ сніданок «Звітність з КСВ: нова директива ЄС. Інтегрована звітність та GRI G4 рік потому» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://csr-ukraine.org/article/ксв-сніданок-звітність-з-ксв-нова-дир/>.

35. Лаговская Е. А. Интегрированная модель отчетности: преимущества и недостатки применения. Вестник Брестского государственного технического университета. 2012. №3. С. 33–36.

36. Лаговська О. А., Шайдецька І. І. Корпоративні конфлікти та інформаційна асиметрія: причини і шляхи подолання. Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр ТНЕУ «Економічна думка», 2016. Том 26. № 1. С. 170–178.

37. Лапушта М. Г., Шаршукова Л. Г. Риски в предпринимательской деятельности. М.: ИНФРА-М, 1998. 224 с.

38. Лоханова Н. А. Интеграционные процессы в учете в условиях институциональных преобразований: монография. Херсон: Гринь Д.С., 2012. 400 с.

39. Малахов Ф. В. Управление процессом формирования и развития репутации современной российской организации: автореферат дис... канд. социол. наук. М., 2009. 26 с.

40. Международный стандарт интегрированной отчетности [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://integratedreporting.org>.

41. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1

«Подання фінансової звітності» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_013.

42. Молоканова В. М. Дослідження синергетичних рівнів проектно- орієнтованого розвитку підприємства. Управління проектами та Розвиток виробництва: Зб.наук.пр. Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2011. № 4 (40).С. 5–11.

43. Організація бухгалтерського обліку ; за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: ПП «Рута», 2002. 592 с.

44. Пономаренко В. С., Тридід О. М., Кизим М. О. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи : монографія. Х. : ІНЖЕК, 2003. 328 с.

45. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність [Електронний ресурс]: Закон України [прийнятий Верховною Радою України від 16.07.1999 р., № 996]. Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

46. Про інноваційну діяльність: Закон України (зі змінами): №40-IV / Верховна Рада України. Офіц. вид. Відомості Верховної Ради. 2002. №36. ст.266. (Бібліотека офіційних видань).

47. Про підприємництво: Закон України [№ 698-ХІІ від 07.02.1991 р.]. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/698-12/card2#Card>.

48. Руденко М. Д. Энергия прогресса. К. : Михайлюта А. А., 2010. 544 с.

49. Сайт фонда МСФО и СМСФО [Электронный ресурс]. Режимдоступа: <http://www.ifrs.org/Pages/default.aspx>.

50. Самуельсон П. Економіка. Львів: Світ, 1993. 495 с.

51. Смит А. Исследование о природе и причинах богатств народов. Книга первая. Москва: Издание «Ось – 89», 1997. 256 с.

52. Сорокина К. В. Интегрированная отчетность – новая модель отчетности для бизнеса. Корпоративная финансовая отчетность. Международные стандарты. 2011. №7. [Электронный ресурс]. Режим доступа:

<http://www.cfin.ru/ias/manacc/integr.shtml>.

53. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» від 12 січня 2015 року.[Електронний ресурс]. Режим

дост

54. Философский энциклопедический словарь. М.: Советская энциклопедия. Гл. редакция: Л. Ф. Ильичёв, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалёв, В. Г. Панов. 1983.

55. Фізична економія у вимірах теорії і практики господарювання: колективна монографія. За ред. Ю.О. Лупенка, В.М. Жука, В.О. Шевчука, О.В. Ходаківської. К.: ННЦ «ІАЕ», 2013. 502 с.

56. Фізична економія у вимірах теорії і практики господарювання: колективна монографія. За ред. Ю.О. Лупенка, В.М. Жука, В.О. Шевчука, О.В. Ходаківської. К.: ННЦ «ІАЕ», 2013. 502 с.

57. Фізична економія у вимірах теорії і практики господарювання: колективна монографія. За ред. Ю.О. Лупенка, В.М. Жука, В.О. Шевчука, О.В. Ходаківської. К.: ННЦ «ІАЕ», 2013. 502 с.

58. Харин А. Г. Учет неэкономических форм капитала в практике финансового менеджмента. Финансы и кредит. № 19. 2014. С. 57–62.

59. Харламова О. В. Фінансова звітність за міжнародними стандартами: методологія формування та практика імплементації в Україні: монографія. Харків : Лідер, 2015. 372 с.

60. Хендриксен Е. С. Теория бухгалтерського учета ; пер. с англ. ; под ред. проф. Я.В. Соколова. М.: Финансы и статистика, 2000. 576 с.

61. Ходаківський Є., Якобчук В., Литвинчук І. Інтелектуальна власність : економіко правові аспекти. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 276 с.

62. Хорин А. Н. Рыночно ориентированная финансовая отчетность: баланс корпоративного капитала. Бухгалтерский учет. 2006. № 15. С. 39–44.

63. Чебанова Н. В., Єфіменко Т. І., Орлова В. М. Методичні підходи до ідентифікації ризиків бухгалтерського обліку за податковими

різницями. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал. Острог : Вид-во НУ «ОА», 2016. № 3(31). С.193–198.

64. Шість тенденцій в області устойчивого розвитку компаній в 2013 году. Исследование, проведенное компанией EY совместно с GreenBiz Group [Электронный ресурс]. Режим доступа: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-Six-growing-trends-in-sustainability-2013-RUS/\\$FILE/EY-Six-growing-trends-in-sustainability-2013-RUS.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-Six-growing-trends-in-sustainability-2013-RUS/$FILE/EY-Six-growing-trends-in-sustainability-2013-RUS.pdf)

65. Штефанич Д. А., Вашків П. Г., Попіна С. Ю. Підприємницький ризик: суть, оцінка та шляхи попередження. Тернопіль: СМП «Астон», 1995. 129 с.

66. Янчева Л. М., Нестеренко О. О., Герасимова Н. С. Шляхи вдосконалення облікової політики на готельних підприємствах. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. пр. Харків : ХДУХТ, 2013. Вип. 1 (17). С. 3–10.

67. Яремко І. Й. Передумови розвитку науково-теоретичних основ і методологічних засад системи бухгалтерського обліку. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2012. № 721. С. 265–268.